

10^ο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης - Εικόνες του 21ου αιώνα
10th Thessaloniki Documentary Festival - Images of the 21st Century

ARTO HALONEN

II-00000006405

Άρτο Χάλονεν

Arto Halonen

7-16 ΜΑΡΤΙΟΥ / 7-16 MARCH 2008

10ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
10th THESSALONIKI DOCUMENTARY FESTIVAL

Η έκδοση αυτή πραγματοποιήθηκε με την ευκαιρία του αφιερώματος στον **Αρτο Χάλονεν** που διοργανώθηκε στο πλαίσιο του 10ου Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης – Εικόνες του 21ου Αιώνα το οποίο πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη από 7-16 Μαρτίου 2008.

This publication was compiled on the occasion of the tribute to **Arto Halonen** that was organized by the 10th Thessaloniki Documentary Festival – Images of the 21st Century which took place in Thessaloniki between March 7-16, 2008.

Καλλιτεχνικός Διευθυντής/Artistic Director: Δημήτρης Ειπίδης/Dimitri Eirides
Συντονισμός Φεστιβάλ/Festival Coordination: Ελένη Ράμμου/Eleni Rammou
Συντονισμός αφιερώματος/Tribute Coordination: Δημήτρης Κερκινός/Dimitris Kerkinos
Επιμέλεια έκδοσης/Editor: Laurien ten Houten
Συνεργασία/Collaboration: Δέσποινα Παυλάκη/Despina Pavlaki
Γλωσσική επιμέλεια – Διορθώσεις/Copy Editor: Μαίρη Κιτρούφι/Mary Kitroeff
Μεταφράσεις/Translations: Λίλυ Παπαγιάννη/Lilly Papagianni
Συνόψεις ταινιών – Ζενερίκ/Film synopsis – Credits: Ηλιάνα Λουκοπούλου/Hliana Loukopolou, Μάνθη Μπότσιου/Manthi Botsiou
Συντονισμός εκδόσεων Φεστιβάλ/Festival Publications Coordination: Αθηνά Κορτάλου/Athina Kartalou

Ευχαριστούμε θερμά τους/Special Thanks to: The Finnish Film Foundation, Peter Wintonick, Eero Tammi

Σχεδίαση εξωφύλλου/Cover Design: Ανδρέας Ρεμούντης/Andreas Remountis
Καλλιτεχνική επιμέλεια/Design: Ανδρέας Ρεμούντης/Andreas Remountis
Παραγωγή εντύπου/Production: Technograph

Copyright © 2008, Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης/Thessaloniki International Film Festival

Εκδόσεις Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης
Thessaloniki International Film Festival Publications

Πλατεία Αριστοτέλους 10, 546 23 Θεσσαλονίκη/10, Aristotelous Sq., 54623 Thessaloniki
T. +30 2310 378400 F. +30 2310 285759
Λεωφόρος Αλεξάνδρας 9, 11473 Αθήνα/9 Alexandras Ave., 11473 Athens
T. +30 210 8706000 F. +30 210 6448163
info@filmfestival.gr www.filmfestival.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ / HELLENIC MINISTRY OF CULTURE

Κινηματογραφιστής, συγγραφέας, παραγωγός, ιδρυτής του σημαντικότερου φεστιβάλ ντοκιμαντέρ των σκανδιναβικών χωρών – του Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ του Ελσίνκι DocPoint – ο Άρτο Χάλονεν δεν είναι μόνο ένας πολυδιάστατος δημιουργός: είναι ένας άνθρωπος που έχει αφιερωθεί στην τέχνη του ντοκιμαντέρ, που τη στηρίζει από το στάδιο της «ιδέας» μέχρι την ανάγκη μετάδοσής της στον κόσμο. Ο ίδιος ανιχνεύει μέσα από τις ταινίες του σχέσεις, συγκρούσεις, ήρωες, καταστάσεις, την ίδια μας την εποχή. Και συντονίζεται μαζί της, καθώς κάθε φορά που βρίσκεται πίσω από την κάμερα πειραματίζεται, εξελίσσεται, επαναπροσδιορίζει τον εαυτό του, ανατρέποντας τις αισθητικές και υφολογικές σταθερές του κινηματογράφου του, ανακαλύπτοντας νέους τρόπους έκφρασης. Το έργο του, κοινωνικά αιχμηρό και ταυτόχρονα συγκινητικό και ανθρωποκεντρικό, μοιάζει με πολυεπίπεδο ψηφιδωτό. Σ' ένα πρώτο επίπεδο, σε εισάγει στον κόσμο του, σ' έναν κόσμο που μοιάζει φαινομενικά οικείος και φιλόξενος, και τότε μόνο σου αποκαλύπτει ένα-ένα τα κρυμμένα επίπεδα, αυτά που ανατρέπουν την εικόνα, που σε σοκάρουν και σε προκαλούν να γίνεις ενεργός πολίτης. Η διεισδυτικότητα των σχολίων, η ποιητική διάσταση των εικόνων, οι πολλαπλές αναγνώσεις του έργου, η ποικιλία των θεμάτων, αλλά και η ετοιμότητα με την οποία καταγράφει την πολυπλοκότητα των γεγονότων, συνθέτουν τον ιδιότυπο κόσμο του Άρτο Χάλονεν. Έναν κόσμο που σκάβει κάτω από την αληθοφάνεια της πραγματικότητας και φέρνει στο φως τον εσωτερικό ουσιώδη πυρήνα της. Έναν κόσμο που «αποφλοιώνεται» σταδιακά, όσο διαρκεί η θέαση ενός ντοκιμαντέρ του. Ο Χάλονεν, έχοντας διανύσει χιλιόμετρα σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της υψηλίου, από την Κούβα των μύθων ως τον «τόπο του ουρανού», το Θιβέτ, κι από τις άγριες πλαγιές του Κιργιστάν ως την εξωτική Μαλαισία, επιχειρεί μέσα από το έργο του να «εξεκλειδώσει» το μεγαλύτερο μυστήριο της φύσης: τον άνθρωπο, κυρίαρχο αυτής της γης και ταυτόχρονα έρμαιο της.

Δημήτρης Ειπίδης

Καλλιτεχνικός Διευθυντής

Filmmaker, author, producer, founder of Scandinavia's major documentary film festival, Helsinki DocPoint, Arto Halonen is not only a multifaceted artist, but is also a man who has dedicated himself to the art of the documentary, supporting it from the first stage of the "idea" to the need for it to be disseminated to the rest of the world. Through his films, Halonen explores relationships, conflicts, heroes, situations – the times we are living in. And he is able to attune himself to these times, as, each time he finds himself behind the camera, he proceeds to experiment, evolve, and redefine himself, overturning cinema's aesthetic and stylistic constants and discovering new ways of expression. Socially poignant and at the same time moving and anthropocentric, his oeuvre resembles a multi-layered mosaic. On a first level, it introduces you into his world, a world that appears familiar and welcoming; only then does it reveal, one by one, each hidden layer, turning the image on its head, shocking you and challenging you to become an active citizen. The insightful commentary, the poetical dimension of the images, the multiple ways of interpreting the work, the variety of subject matter, as well as the readiness with which he chronicles the complexity of events, all make up Arto Halonen's private universe. A universe that digs under the verisimilitude of reality and brings to light its inner, true core. A universe that gradually "peels off" its layers, for as long as it takes to watch one of his documentaries. Having traveled for miles across the length and breadth of the Earth, from mythical Cuba to Tibet, "the roof of the world", and from the wild mountainsides of Kyrgyzstan to exotic Malaysia, Halonen attempts, through his work, to "unlock" the greatest mystery of nature: human beings – the masters of this planet and at the same time its victims.

Dimitri Eipides

Artistic Director

Η τέχνη του Χάλονεν

Συνέντευξη: Δέσποινα Παυλάκη

Έχοντας καταπιαστεί με μια μεγάλη γκάμα θεμάτων, από ιδιαίτέρως προσωπικά μέχρι ασυγχώρητα (για μερικούς) σφαιρικά, ο Άρτο Χάλονεν ή έχει φτάσει πια στο απόγειο της καριέρας του, ή έχει βελθεί να μας αποδειξει ότι ο κόσμος έχει τρελαθεί τελείως μπροστά σε ένα γιγάντιο άγαλμα ενός βιβλίου σ' έντονο Technicolor, η τελευταία του ταινία (*Η ακία του ιερού βιβλίου*) διεισθύει στο Ασγκαμπάντ, αποκαλύπτοντας μια επιχειρηματική Ντίσιονεϊλαντ για τα δυτικά συμφέροντα, ατάκτως διακοσμημένη με μυστηριώδη τερατουργήματα. Όσο για τον απλό λαό, είναι υποχρεωμένος να ζει σύμφωνα με τις προταγές του Ιερού Βιβλίου! Σε περίπτωση που αναρωτιέστε πως έτυχε και βρέθηκε στο Τουρκμενιστάν, μια ματιά στην περιπετειώδη φιλομορφία του θα σας λύσει όλες τις απορίες.

Μπορείτε να μου μιλήσετε λίγο για το παρελθόν σας; Πως αρχίσατε να ασχολείστε με το ντοκιμαντέρ;

Είχα την ευκαιρία να κάνω μια μυθοπλασία μικρού μήκους όταν ήμουν 19 χρονών και ενθουσιάστηκα τόσο πολύ, που έκανα άλλες 12 μέσα σε δύο χρόνια. Το μοναδικό ντοκιμαντέρ μου είχε θέμα έναν άστεγο αλκοολικό που έμενε σε μια σκηνή κοντά σ' ένα σκουπίδοτοπο. Ήμουν πολύ περίεργος γιατί κάποιος σε μια χώρα σαν τη Φινλανδία ζούσε κάτω από τέτοιες συνθήκες και του ζήτησα να μου παραχωρήσει μια συνέντευξη. Είχαμε κάνει γυρίσματα μιας εβδομάδας και σχεδιάζαμε να επιστρέψουμε αργότερα, όταν μια μέρα πριν το γύρισμα ακούστηκε. Η σκηνή του είχε γίνει παρανόλημα του πυρός. Έπινε πολύ και μάλλον είχε πάθει επιληπτική κρίση, αλλά δημιουργήθηκε η αφορία γιατί η πολιτεία παρέμεινε αδρανής, εφόσον εκείνος είχε ζητήσει επισήμως βοήθεια. Ήταν μια φρικτή εμπειρία, αλλά από τότε που ξεκίνησα να ασχολούμαι με τη σκηνοθεσία πάντοτε ήθελα να επηρεάσω την κοινή γνώμη κι αυτό το συμβάν μ' έκανε να το θέλω ακόμα περισσότερο. Μετά από τις πρώτες 12-13 ταινίες αποφάσισα ότι είχε έρθει πια ο καιρός ν' αρχίσω να φέρω σαν επαγγελματίας.

Η πρώτη ταινία που αναγράφεται στην επίσημη φιλομορφία σας είναι ένα τηλεοπτικό δράμα. Να υποθέσω ότι το *Κάτι στο αίμα* που ακολούθησε είναι ψευδο-ντοκιμαντέρ;

Όχι καθόλου, είναι πέρα για πέρα αληθινό! Δεν υπάρχει κανένα στοιχείο μυθοπλασίας.

Διέκρινα μια παράξενη αίσθηση του χιούμορ που δεν είναι έκδηλη στο υπόλοιπο έργο σας και υπέθεσα ότι ήταν προκατασκευασμένη.

Όχι, στην πραγματικότητα είναι μια πολύ προσωπική ταινία. Έχει να κάνει με τη διαφορετικό-

τητα και την έντονη διάσπαση — δεν είναι καθόλου χουμοριστική! Της έχω μια ιδιαίτερη αδυναμία, αν και δεν έχω καμία σχέση με τα γέτι!

Τότε πώς ανακαλύψατε την ιστορία;

Τη διάβασα στις εφημερίδες και μου άρεσε πολύ σαν ιδέα. Ακόμα κι αν αυτός ο άνθρωπος ήταν τρελός, το γεγονός ότι βίωσε μια άλλη πραγματικότητα μου φάνηκε πολύ όμορφο, γι' αυτό και αποφάσισα να το ερευνησω. Αργότερα πήγα στη Μόσχα και συνάντησα μια ερευνητριά που είχε κάνει πολύ σοβαρή δουλειά για τα γέτι, αλλά ο τύπος δεν την έπειθε καθόλου. Δυσκολεύτηκα να την πείσω να συμμετάσχει στο ντοκιμαντέρ γιατί στην αρχή δεν ήθελε να εμφανιστεί στην ίδια ταινία μ' αυτόν τον παράξενο τύπο.

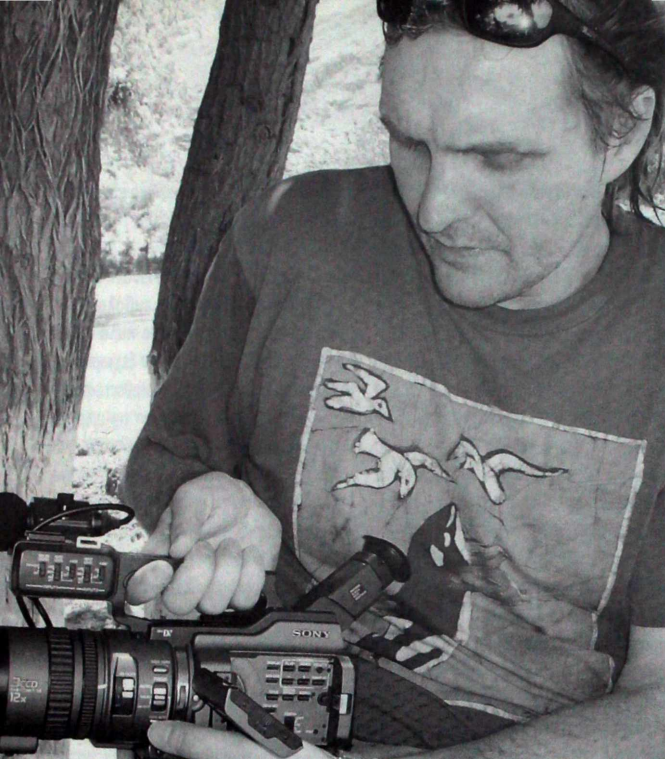
Αυτός ο παράξενος τύπος σας έπεισε τελικά;

Είμαι αίσιγυρος ότι είχε διασθανθεί κάποια παρουσία. Το πως τα πράγματα να μην ήταν ακριβώς όπως τα περιέγραφε, ακόμα κι έτσι όμως συνέβη κάτι ξεχωριστό.

Πώς αντέδρασε το κοινό;

Ο κόσμος μπερδέυτηκε πάρα πολύ, δεν μπορούσαν να το κατανοήσουν καθόλου. Παρ' όλα αυτά πιστεύω ότι ήταν η σωστή κίνηση εκ μέρους μου, γιατί μια ταινία δεν είναι υποχρεωμένη να δίνει πάντοτε έτοιμες απαντήσεις. Ο καθένας πρέπει να σκέφτεται για λογαριασμό του. Ψευδο-ντοκιμαντέρ πάντως δεν είναι!

Επόμενη ταινία στο αφιέρωμα είναι το *Κάρμαπα*, ένα πορτρέτο που ωστόσο μπαίνει σε εθνογραφικά χωράφια. Είναι πολύ διαφορετικό απ' όσα είχατε κάνει ως τότε. Ο κοινός παρονομαστής του *Κάρμαπα* και του *Κάτι στο αίμα* είναι η πνευματικότητα τους. Ο παράξενος τύπος με τα γέτι αντιπροσωπεύει μια αίσθηση πνευματικότητας που σέβεται ιδιαίτερα

The Art of Halonen

Interview: **Despina Pavlaki**

Can you tell me a little bit about your background? How did you get started in documentary?

I got the chance to make a short fiction film when I was 19 and I got so excited that I made 12 shorts in two years. Only one of them was a documentary about a homeless alcoholic, who lived in a tent near a garbage dump. I was very curious why someone in Finland would live under these circumstances and I asked if I could interview him. We had been shooting for about a week and were planning to go back a few days later, but he died the night before. His tent had burned down. He was drinking and had probably had an epileptic seizure, but it made everyone wonder why the social services hadn't done anything about it, even though he was actively seeking help. It was a very shocking ex-

perience, but ever since I first started making films I've always wanted to try and influence society and I think this incident made my need even stronger. After having made 12-13 shorts I decided that I needed to start acting like a professional.

In your official filmography the first film that's listed is a TV drama. And then I watched *Something in the Blood*, which I gather is a mockumentary right?

No it's totally real! There are no elements of fiction anywhere.

I thought it had a very bizarre sense of humor that I didn't detect in the rest of your work and I felt sure it was scripted.

No, in fact it's a very personal film. It's about being

Having tackled a wide variety of subjects, ranging from the acutely personal to the unforgivably (for some) global, Arto Halonen has either reached the peak of his career or has proven that the world has gone crazy: standing in front of a giant statue of a book in vibrant Technicolor, in his latest film (*Shadow of the Holy Book*) he infiltrates Ashgabat only to discover that it has become a corporate Disneyland for western interests dotted with bizarre decorative monstrosities. And as for the common man, he is forced to live his life by the book – the holy one I mean! In case you were wondering what happened to bring him all the way to Turkmenistan, all you have to do is take a look at his adventurous filmography and you'll soon find out.

και στον Βουδισμό, γιατί είναι πολύ φιλοσοφημένος. Στο *Κάρμαπα* ήθελα να τονίσω πόσο εύκολα καταστρέφονται τα θετικά του στοιχεία όταν υπάρχουν διαμάχες ανάμεσα σε ομόθητους.

Διάβασα ότι οι κινεζικές αρχές δεν σας έδιναν άδεια να γυρίσετε για τρία περίπου χρόνια!

Μετά το *Κάρμαπα* κάναμε μια δεύτερη ταινία, που είναι στην ουσία ένα making-of για όλο αυτό το κρυφό που έπαιζα με την κινεζική κυβέρνηση και το πώς μας έδιωξαν τρεις φορές από το Θιβέτ κ.λπ. Η όλη διαδικασία κράτησε περίπου 4-5 χρόνια. Προσποιούμουν ότι η ταινία μου αφορούσε έναν άλλο *Κάρμαπα* που ανεναντιόταν με τους Κινέζους και το πόσο είχε βελτιωθεί η σχέση Θιβέτ-Κίνας. Δεν τους είπα ακριβώς ψέματα, αλλά δεν τους είπα και όλη την αλήθεια — ότι δηλαδή θα συμμαχέι και ο Δαλάι Λάμα κι ένας άλλος *Κάρμαπα* και ότι η ταινία θα αφορούσε τη μεταξύ τους διαμάχη. Αυτοί νόμιζαν ότι δούλευα για το συμφέρον τους, γι' αυτό και μου παραχώρησαν συνεντεύξεις τόσο υψηλόβαθμων στελεχών της κυβέρνησης.

Τους δείξατε το τελικό προϊόν;

Ναι και το σκκ ήταν μεγάλο. Απαίτησαν να αλλάξω την ταινία, κι όταν παίχτηκε στο Φεστιβάλ του Χονγκ Κονγκ ένα χρόνο αφού είχε χάσει την ανεξαρτησία του, η κινεζική κυβέρνηση προσπάθησε να απογοητεύσει την προβολή. Η δημοσιότητα ήταν μεγάλη αλλά δεν ήταν όλα τα αποτελέσματα θετικά. Η κυβέρνηση της Κίνας ζήτησε από έναν εργαζόμενο στην Πρεσβεία στο Ελσίνκι να επιστρέψει στην πατρίδα του για να δώσει εξηγήσεις σχετικά με το πώς κατάφεραν να γυριστούν οι δύο αυτές ταινίες και δεν ξαναγύρισε ποτέ!

Προχωρώντας στο *Ο ονειρευτής και η φυλή των ονείρων*, θα λέγατε ότι διανύετε μια «εθνογραφική περίοδο» ή απλώς έτυχε εκείνο τον καιρό να σας ενδιαφέρουν άλλοι πολιτισμοί;

Έχει και πάλι να κάνει με την πνευματικότητα περισσότερο από οτιδήποτε άλλο. Στη συγκεκριμένη περίπτωση τα όνειρα ήταν μια πολύ σημαντική επιρροή στη ζωή μου. Πάντα έβλεπα διαυγή όνειρα και αυτή η φυλή μου κέντρισε το ενδιαφέρον. Δεν είχα όμως ολοκληρώσει ακόμα το *Κάρμαπα* και δεν άντεχα άλλο να πηγαίνω σε δύσκολα μέρη. Ήξερα απ' την αρχή ότι ήθελα να το κάνω, αλλά απ' την άλλη σκεφτόμουν «Είναι ανάγκη να τρέχω τώρα σε τροπικά δάση».

Σε σύγκριση με τις υπόλοιπες δουλειές σας, η συγκεκριμένη ταινία είναι αρκετά πιο ακαδημαϊκή. Έχει αφήγηση, αρχαιολογικό υλικό, είναι πολύ National Geographic.

Αυτό είναι κάτι που συνήθως αποφεύγω, αυτή τη φορά όμως ήταν αδύνατον να γίνει χωρίς αφήγηση γιατί ο όγκος των πληροφοριών ήταν μεγάλος. Ήταν σημαντικό για μένα να δείξω πώς ο δυτικός κόσμος καταστρέφει όλες αυτές τις φυσικές πηγές γνώσης αναπροσαρμόζοντας τον εκάστοτε πολιτισμό στις δικές του ανάγκες. Είναι λίγο παράξενο πώς ο πολιτισμός μας αποτελείται από ψήγματα άλλων πολιτι-

σμών, αλλά ίσως αυτός να είναι ο μόνος τρόπος για τη γνώση...

Αντίθετα, το *Stars' Caravan* είναι πολύ πιο «κινηματογραφικό». Έχει εμβόλιμη μυθολογία, αλλά δένει τόσο καλά με το υπόλοιπο που με το ζόρι την ξεχωρίζεις.

Ήθελα οπωσδήποτε έναν καλό διευθυντή φωτογραφίας, γιατί είχα αποφασίσει απ' την αρχή ότι θα αναπαριστούσα ένα κομμάτι της ιστορίας και το γύρισμα θα ήταν δύσκολο. Είχα μια δομή στο μυαλό μου, αλλά όταν έφτασα εκεί όλα άλλαξαν. Μερικές φορές στα ντοκιμαντέρ, όσο προσεκτική προεργασία κι αν έχεις κάνει, πρέπει να είσαι προετοιμασμένος να ανακαλύψεις νέα στοιχεία, που πολλές φορές αποδεικνύονται ακόμη καλύτερα. Ήταν μια πολύ ενδιαφέρουσα διαδικασία, κι όσο κι αν τράμαξε τους παραγωγούς μας, εγώ αισθανόμουν σίγουρος για τον εαυτό μου.

Αισθάνεστε υπεύθυνος για την καταγραφή της Ιστορίας και όλων όσων μπορεί να εκλείψουν αργότερα; Κάτι σαν κινηματογραφικός ιστορικός δηλαδή;

Νομίζω ότι έχουμε συμβάλει λίγο στην Ιστορία! Όταν προβλήθηκε η ταινία στη Νέα Υόρκη, η Πρεσβεία του Κιργιστάν μας ζήτησε να τη χρησιμοποιήσω ως αναπαράσταση της χώρας τους, γεγονός που μας τιμήσε ιδιαίτερα.

Κάνετε πολλά γυρίσματα σε χώρες όπου δεν μιλάτε τη γλώσσα. Πώς χειρίζεται κανείς ένα θέμα όταν δεν καταλαβαίνει τι λέει οι άλλοι γύρω του;

Το πρώτο πράγμα που πρέπει να κάνεις είναι να προσλάβεις έναν καλό διερμηνέα, ο οποίος θα λειτουργεί και ως βοηθός σκηνοθέτης, και να τον εκπαιδεύσεις για να ξέρει πώς να κινείται. Είναι μια πολύ σημαντική και συχνά απαιτητική σχέση. Στο Κιργιστάν χρησιμοποίησα τον διερμηνέα του προέδρου, αλλά δούλευε τόσο σκληρά που κατέληξε στο νοσοκομείο! Στην Κούβα είχαμε άλλο διερμηνέα την ημέρα και άλλο τη νύχτα, που μετέφραζε όσα είχαμε γυρίσει ώστε να μπορώ να το διαβάω την επόμενη.

different and sensing something that other people can't – it's not humorous at all! I'm very sensitive about it, even though I don't have any connections with the snowmen!

How did you come across the story then?

I read about it in the newspaper and I really liked the idea. Even if this person was crazy, if he really thought he inhabited this different reality then that was something very beautiful in itself, so I decided to find out about him. I later went to Moscow and met this lady who had done really serious research on the snowmen, but she didn't believe that this guy was for real. It took a lot of convincing to get her to appear in the documentary because she didn't want to be in the same film with this odd character.

Did this odd character finally convince you?

I am very positive that he had sensed something. Maybe the story isn't exactly like he told it, but I still felt something really beautiful was happening.

How did people react to it?

It really confused them. They felt they couldn't handle the situation. But I still think it was the right thing to do – sometimes you need to make films that don't necessarily give you the answers. People need to think for themselves. But it's not a mockumentary!

Next up in the Tribute is *Karmapa*, which is essentially a portrait, but also ventures into ethnographical terrain. It seems very far removed from what you had done so far.

What *Karmapa* and *Something in the Blood* have in common is their spirituality. The snowman guy represented a sense of spirituality which I also respect in Buddhism, because it's very philosophical. In *Karmapa* I wanted to stress how easily we can spoil all of these positive qualities when people of the same religion fight.

I read that the Chinese authorities would not grant you permission to film for about three years!

We followed up *Karmapa* with a second film, which basically shows how the first one was made. It's all about how I was playing hide-and-seek with the Chinese government and how we went over to Tibet three times and were kicked out. The whole thing took about 4-5 years. I was pretending to make this film about another Karmapa who was cooperating with the Chinese government, and how the Karmapa-China relationship was improving. I didn't really lie but I didn't tell the whole truth either. I didn't tell them the film was also going to be about the Dalai Lama, another Karmapa and the whole conflict. They actually thought I was working for them, which is why I was granted interviews by all these high ranking officials.

Did you show them the final product?

Yes and they were quite shocked. They demanded that the film be changed. It was screened at the Hong Kong Film Festival almost one year after Hong Kong lost its independence to China and the government tried to ban the screening. It got a lot of publicity but it also caused a very unfortunate situation. The government asked this one man who was working for the Chinese Embassy in Helsinki to return to China in order to explain how we were able to make these 2 films, and he never came back!

Moving on to *A Dreamer and the Dream-tribe*, would you say you went through an "ethnographical period", or did you just happen to be interested in cultural subjects?

Once again it's more to do with spirituality than anything else. In this case, dreams have been a very strong influence in my life. I have always had lucid dreams and I got very excited when I read about this tribe. But I was still making *Karmapa* and I was tired of having to go to all these difficult places. When I heard about it I knew I wanted to

do it, but at the same time I kept wondering "Do I really need to go into this rainforest?"

Compared to the rest of your work, this film seems a little more academic in structure. There's a voice over, a lot of archival footage, it's very National Geographic.

That's something I usually avoid, but with this one I couldn't skip the narration because there was all this information that needed to be brought out. It was important to show how the western world is spoiling all these great sources of knowledge and how we are adapting this culture to fit our own purposes. It's a bit strange how western culture is made up of small pieces from other cultures, but it may be the only way to learn...

Stars' *Caravan* feels much more cinematic. There's some fiction in there, but it's so well connected with the rest of the material that you can hardly tell it apart.

It was very important to get a good cinematographer, because I had decided that we needed to recreate part of the story and the shooting was going to be very difficult. I had a certain structure in mind, but when I got there everything changed. Sometimes when you make documentaries you plan things very carefully but you need to be ready to discover new elements, maybe even better ones. It was a very interesting process and even though it horrified the producers, I felt very confident.

Do you feel it is your responsibility to document history and things that might later disappear? Like a cinematic historian of sorts?

I believe we did make some history. When we screened the film in New York, the Kyrgyzstan Embassy asked if they could use this film to depict their country, which was a great honor.

You seem to do a lot of shooting in places where you don't speak the language. How do you deal with a subject when you don't

Σχετικά με τα Κουβανέζικα ντοκιμαντέρ, πρώτα ολοκληρώσατε το *Ο άνθρωπος των βαρελιών* και μετά το *Κατακτητές της Κούβας*;

Το *Κατακτητές της Κούβας* πήρε πολλά χρόνια γιατί η έρευνα ήταν εκτενής. Επρεπε να εντοπίσουμε τα αμύδια και δεν υπήρχε καμία ιστορική καταγραφή. Μας πήρε γύρω στον ένα χρόνο, κι άλλαν ένα για την ιστορία του Μαξιμιλιάνο. Γνώρισα τον άνθρωπο των βαρελιών τον καιρό που έκανα ακόμα έρευνα και, στα λίγα λεπτά που χρειάστηκε για να ολοκληρώσει την παράστασή του, συνειδητοποίησα ότι μέσα του έκαγε η φλόγα των θεών. Τον ρώτησα αν ενδιαφερόταν να πρωταγωνιστήσει σ' ένα μικρό ντοκιμαντέρ και συμφώνησε. Τα γυρίσματα της ταινίας *Κατακτητές της Κούβας* κράτησαν πολύ καιρό, γι' αυτό και ο *Άνθρωπος των βαρελιών* ολοκληρώθηκε πρώτα.

Μιλώντας νωρίτερα για το πόσο σημαντικός παράγοντας είναι η γλώσσα, ήταν πολύ ενδιαφέρον το ότι ο άνθρωπος των βαρελιών δεν μιλάει σχεδόν καθόλου!

Διαισθάνοταν όμως πολλά! Μπορεί κάποιος ικανότητες να του έλειπαν, αλλά είχε άλλα πράγματα που οι άλλοι δεν έχουν.

Πώς βρεθήκατε αρχικά στην Κούβα;

Είχα πείσει διακοπές γιατί ήθελα, όπως πολύ κόσμο, να ζήσω τη χώρα πριν πεθάνει ο Κάστρο. Σχεδίασα αυτό το ταξίδι εδώ και δέκα χρόνια και καθώς διάβαζα για την Κούβα, τα αμύδια μου κίνησαν το ενδιαφέρον. Είναι πραγματικά ιστορικά κειμήλια! Βάληκα να εντοπίσω τα τρία μοντέλα που αντιπροσώπευαν το ολοκληρωτικό καθεστώς της χώρας, κι έτσι γνώρισα και το Μαξιμιλιάνο...

Πώς ακριβώς προέκυψε;

Μας είχαν δώσει μια πληροφορία σχετικά μ' ένα αμύδι που ανήκε στον Μπατίστα και φάγαμε τον ιδιοκτήτη. Δεν το φανταζόμουν ποτέ ότι στο *Κατακτητές της Κούβας* θα πρωταγωνιστούσε ένας άνθρωπος σαν τον Μαξιμιλιάνο. Όταν όμως μας διηγήθηκε την ιστορία της ζωής του, συνειδητοποίησα ότι η συνάντησή μας ήταν θείο δώρο.

Περνώντας στα *Σκυλιά του Παβλόφ*, εδώ πλέον εγκαταλείπετε τη φόρμουλα αντιπαράθεσης ιστορικών στοιχείων με προσωπικές ιστορίες. Τα *Σκυλιά του Παβλόφ* είναι ένα καθαρά προσωπικό ντοκιμαντέρ.

Κι αυτό όμως έχει να κάνει με την πνευματικότητα. Σε πολλές από τις ταινίες μου δεν είναι εμφανείς από την αρχή. Η ιστορία του Μαξιμιλιάνο, π.χ., έχει να κάνει με την ανθρώπινη ικανότητα να ξεπερνάμε τα προσωπικά μας εμπόδια και να γινόμαστε παράδειγμα για τους άλλους. Οι άνθρωποι μπορούν τόσο εύκολα να χειραγωγηθούν, που όταν κάποιος διαθέτει αυτή την ικανότητα, όπως ο Σεργκέι στα *Σκυλιά του Παβλόφ*, η ευθύνη είναι μεγάλη.

Πως γυρίζει κανείς μια ταινία όταν δεν συμπαθεί τον πρωταγωνιστή; Όσο συναρπαστικός κι αν είναι ο Σεργκέι, δεν είμαι καθόλου οίγουρη ότι τον συμπάθησα!

Καλή ερώτηση. Αυτό το ντοκιμαντέρ ήταν λίγο δύσκολο γιατί ο Σεργκέι ήταν ένας πολύ αμφιλεγόμενος άνθρωπος. Συνειδητοποίησα όμως ότι είχαμε κάποιο κοινό, πράγμα που έκανε τη διαδικασία ευκολότερη. Από μία άποψη, αυτή η ταινία αφορά τόσο το Σεργκέι όσο κι εμένα. Δεν νομίζω ότι του μιούζω, αλλά αν ζούσα σε μια κοινωνία σε πλήρη σύγχυση όπως η Ρωσία, όπου δεν έχει καμία σημασία πως κερδίζεις το ψωμί σου, δεν ξέρω μέχρι που θα μπορούσα να φτάσω. Όταν είσαι φιλόδοξος άνθρωπος δεν είναι πάντα εύκολο να ακολουθείς την εσωτερική σου αλήθεια.

Ας αφήσουμε το Σεργκέι κατά μέρος. Πώς αποφασίσατε να πάτε στο Τουρκμενιστάν;

Όταν άκουσα για το Ρούναμα συνειδητοποίησα ότι για πρώτη φορά θα μπορούσε κανείς να ξεσκεπάσει την εμβολή δυτικών συμφερόντων σε ένα ολοκληρωτικό καθεστώς. Πολλοί σκηνοθέτες προσπάθησαν να κάνουν γυρίσματα στο Τουρκμενιστάν αλλά ουδείς τα κατάφερε. Δεν επιτρέπεται η είσοδος σε δημοσιογράφους και

ηθλοποικτικά συνεργεία, γι' αυτό κι αναγκάστηκε να κάνει τον τουρίστα. Το γυρίσμα έγινε με κρυφές κάμερες και τη συνεργασία κάποιων διπλωματών. Μας πήρε πολύ χρόνο να φέρουμε συνεργείο γιατί στην αρχή δεν τους έδιναν βίζα, αλλά τελικά καταφέραμε να βάλουμε μέσα τέσσερις ομάδες.

Είναι η πρώτη φορά που εμφανίζεστε εκ κάποια ταινία σας;

Όχι, εμφανίστηκα και στο making of του *Κάρμα* που ήταν επίσης πολύ αστείο – φαίνεται ότι είμαι καταδικασμένος να παίζω πάντα κωμικούς ρόλους.

Πώς αισθάνεστε για τους δημιουργούς που το έχουν κάνει αυτό κανόνα, όπως π.χ. ο Μάικλ Μουρ, που δεν μπορεί να κάνει ταινία αν δεν εμφανίζεται κι ο ίδιος;

Είμαι πολύ ανοιχτός σε διαφορετικά στυλ, κι αν σε κάποιον αρέσει δεν βλέπω γιατί θα ήταν πρόβλημα. Μου αρέσει η ποικιλία και μ' ενδιαφέρει να εξερευνώ διαφορετικές τεχνικές. Πρέπει να βρεις το στυλ που ταιριάζει στο θέμα σου και όχι το αντίθετο.

Μπήκατε ποτέ στον πειρασμό να χειραγωγήσετε το κοινό σας; Πόσο αυστηρός είναι ο επαγγελματικός ηθικός σας κώδικας;

Είναι αδύνατον να εντοπίσει κανείς την απόλυτη αλήθεια στο ντοκιμαντέρ, αλλά αισθάνομαι την ευθύνη να την πληρώσω όσο περισσότερο γίνεται. Δεν νομίζω ότι χρησιμοποιώντας εμβόλιμα κομμάτια μυθοπλασίας απομακρύνομαι από το στόχο μου. Απλώς χρησιμοποιώ το ντοκιμαντέρ ως δημιουργική τέχνη.

Τελειώνοντας, μπορείτε να μου πείτε ποια από τις ταινίες σας αγαπάτε περισσότερο;

Αυτό δεν μπορώ να το απαντήσω. Όλες οι ταινίες μου είναι μέρος της προσωπικής μου ιστορίας. Άλλοι είναι αυτοί που πρέπει να επιλέξουν ποια τους αρέσει περισσότερο. Ως σκηνοθέτης πάντοτε ελπίζω ότι η τελευταία είναι και η καλύτερη...

understand what people are saying?

The first thing you need to do is get yourself a good interpreter, because he/she will also serve as assistant director. Then educate this person about how he/she needs to operate. It's an important relationship and it can be very demanding. In Kyrgyzstan we used the person who interpreted for the president but he was working so hard that he had to be hospitalized! In Cuba we had one interpreter by day, and another who broke down all the material by night, so the next day I could read what had happened.

Coming to the Cuban documentaries, did you shoot the *Tank Man* first and then make *Conquistadors*?

Conquistadors took many years because it took a lot of research. We had to track down the cars and there's no written history of that. It took about a year and then I had to follow the Maximiliano story for another year. I saw the *Tank Man* while I was researching, and in the few minutes of his performance I could tell the spark of the Gods was burning inside of him. I asked him if he would be interested in starring in a short documentary and he agreed. The *Conquistadors* shoot took a long time, which is why the *Tank Man* was completed first.

Talking about how important language is, I think it was very interesting that the *Tank Man* doesn't speak very much at all!

But he could sense things! He may have lacked certain things but had other qualities that other people don't have.

What brought you to Cuba in the first place?

I just went there on vacation because I wanted to see as much of the country as I could while Castro was still alive. I was planning this trip for ten years and as I was reading about Cuba these cars excited my interest. They are true relics of history! I wanted to find the three cars

which represented the different totalitarian systems. That's how we came across Maximiliano...

How did you actually meet him?

We were tipped off about this car that belonged to Batista and we went looking for the owner. I didn't expect this documentary to be about a person like Maximiliano, but when he told us his life story I realized that meeting him was a gift.

Moving on to *Pavlov's Dogs*, you seem to have abandoned the formula of juxtaposing history with personal stories. *Pavlov's Dogs* is strictly human interest.

It's still about spirituality. In many of my films it's an element that's not immediately obvious, but the Maximiliano story is a great example of how human beings can overcome their problems and set an example for others. People are so easily manipulated by others that when someone possesses this gift, like Sergei in *Pavlov's Dogs*, it's a great responsibility.

Can you still make a film even if you don't like your main character? As fascinating as Sergei is, I'm not sure I liked him at all!

That's a very good question. Making this film was a little hard because Sergei was a very controversial person, but I realized that we had certain things in common, which made the process easier. On some level the film was as much about myself as it was about Sergei. I don't think I'm like him, but if I were to live in a society like Russia, which is in the midst of a confusion that makes people think it's OK to make money any way they can, I really don't know how far I would go. When you're an ambitious person it's not always easy to follow your inner light.

Leaving Sergei behind, how did you decide to go to Turkmenistan?

When I heard this *Ruhnama* story I realized it was the first time anyone could make the inva-

sion of western financial interests in a totalitarian country visible. Many filmmakers have tried to shoot in Turkmenistan but none have succeeded. The country is totally closed off to journalists and TV people, which is why I had to pose as a tourist to get in. We had small cameras and tried to shoot secretly and I was cooperating with some diplomats. It took us a long time to get the crew in, because at first they couldn't get the visa, but we eventually managed to get four groups in there.

Is this the first time you appear in one of your films?

No, I also appeared in the second *Karmapa* film, which was also pretty funny – I always seem to be the comical character.

How do you feel about people who do this as a rule, like Michael Moore, who seems unable to make a film unless he's in it?

I'm very open to different styles and if someone likes that I don't see a problem. I like variety. I'm very interested in exploring different techniques. You need to find the right style for your subject and not the other way around.

Have you ever been tempted to manipulate the audience? How strict is your professional code of honor?

It's impossible to find absolute truth in the documentary genre, but I do feel the responsibility to be as objective as possible. I don't think that by inserting fiction you take the film further away from that objectivity. I'm just using the documentary as a creative medium.

Rounding up the interview, can you tell me which one of your films has been your favorite so far?

That's impossible to answer. All of the films I have made are a part of my personal history. It's for other people to decide which one of my films is on their favorites list. As a filmmaker you always hope that your last film is your best...

Με θέμα τον Άρτο στην εξορία

του Πίτερ Ουντνόνικ*

Η σαζοκεφαλή μου... με ποιο τρόπο μπορώ να αποδομήσω ιδανικά ένα σκηνοθέτη, κι όχι οποιονδήποτε σκηνοθέτη, αλλά έναν Φινλανδό ονόματι Άρτο Χάλονεν. Αυτός είναι ο Άρτο στην υπηρεσία της Τέχνης, και ως άγγελος και ως άγιος. Κι είναι μια μη-μυθολογική μυθολογία ο ίδιος. Κάποιος που αιωρείται ανάμεσα στη μυθολογία και την τεκμηρίωση. Το ονόμαζω *fact-ion* [Σ.τ.Μ. Από τις αγγλικές λέξεις *fact*, γεγονός και *fiction*, μυθολογία]. Ανάμεσα στην αλήθεια της ψευδαισθησης και την ψευδαισθηση της αλήθειας. Είναι, όπως και όλοι εμείς, ένας χαρακτήρας, μια σειρά από πρόσωπα, μια συλλογή, μια τράπουλα στην οποία οι μπλαντέρ μπορεί να είναι οποιοδήποτε χαρτί.

Ας ξεκινήσουμε όπως θα ξεκινούσε ένας γλωσσολόγος. Η ένας γεωγράφος. Ο Άρτο έρχεται από μια χώρα που υποστηρίζει ότι ο Άγιος Βασίλης κατοικεί εκεί. Ναι, ο Άγιος Βασίλης ζει και βασιλεύει ως μεγάλο διαφημιστικό λογότυπο χαραγμένο πάνω στην εθνική φινλανδική αερογραμμή. Η Φινλανδία είναι επίσης μια χώρα της οποίας τα εθνικά φαγητά συμπεριλαμβάνουν τη βότκα και άλλα οινόπνευματώδη που παράγονται από σιτάρι, πατάτες και χιόνι. Η Φινλανδία, στην οποία η ειρηνεία είναι βιταμίνη. Η Φινλανδία, της οποίας οι κύριες πολιτιστικές εξαγωγές είναι κινητά τηλέφωνα και της οποίας η βασική εισαγωγή θα έπρεπε να είναι λιακάδα από την Ελλάδα. Βλέπουν τον ήλιο μόνο για λίγες ώρες την ημέρα στη Φινλανδία και το χειμώνα ο ήλιος εξαφανίζεται στις 3 το μεσημέρι. Η Βόρεια Φινλανδία και η Ελλάδα μοιράζονται κάτι κοινό, και δεν πρόκειται μόνο για το γεγονός ότι περιβάλλονται από νερό –παγωμένο ή όχι– ή για το ότι και τα δύο κράτη αποτελούνται από εκατοντάδες νησιά. Είναι η κουλτούρα του ντοκιμαντέρ. Ίσως κάτι να υπάρχει μέσα στο νερό που λιώνει. Η στον αέρα που λιώνει. Ίσως να είναι η έλλειψη φωτός ή και το υπερβολικό φως που αναγκάζουν αμφοτέρους να ανάβουν το ηλεκτρονικό τζάκι

για να παρακολουθήσουν ντοκιμαντέρ. Η Φινλανδία είναι ένας πραγματικός παράδεισος για το ντοκιμαντέρ – ανά κεφαλή υπάρχουν στη Φινλανδία περισσότερες σειρές, ταινίες και τηλεοπτικά προγράμματα τεκμηρίωσης από ό,τι υπάρχουν κουλχερήδες στο Λας Βέγκας. Η Ελλάδα χρειάζεται περισσότερες τέτοιες διεξόδους, αλλά και οι δύο χώρες μοιράζονται μια διαρκείας, δυνατή κουλτούρα ντοκιμαντέρ, ειδικά όπως τη βρίσκουμε στο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης. Οι ταινίες τεκμηρίωσης είναι οι δεσμοί που συνδέουν αυτούς τους κινηματογραφικούς πολιτισμούς.

Το 2005 μπορεί να ήταν η χρονιά της Αυστρίας, το 2007 μπορεί να ήταν της Δανίας. Το 2008 όμως –όπως επέδειξαν χαρακτηριστικά τα βραβεία του Διεθνούς Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ του Άμστερνταμ και σε άλλα μέρη, και όπως δείχνει και η ρετροσπεκτιβα στον Άρτο στη Θεσσαλονίκη– είναι σίγουρα η χρονιά των φινλανδικών ντοκιμαντέρ. Ντοκιμαντερίστες όλου του κόσμου, ενωθείτε!

Για τους δικούς μας σκοπούς, θα κάνω μια επιλογή από την φιλμογραφία του Άρτο, την οποία διατρέχει μια ζωηρή, ζωηρότατη αίσθηση περιπέτειας, θα αναλύσω τα ντοκιμαντέρ *Ο Ονειρευτής και η φυλή των ονείρων* (1998) και *Κάρμαπα – οι δύο δρόμοι της θείας φύσης* (1998), που διαρκούν μία ώρα το καθένα, όπως και τις μεγαλύτερες σε διάρκεια *Το καραβάνι των αστεριών* (2000) και *Τα σκυλιά του Παβλόφ* (2005).

Ιδωμένοι μαζί, είτε είναι εξαιτίας του κλίματος, της διαίσθησής του, της ικανότητάς του να μένει κατάπληκτος ή της αγάπης του για την εξερεύνηση, είναι πολλοί οι λόγοι για τους οποίους ο Άρτο κοιτάει έξω από τον εαυτό του και έξω από τα σύνορα της χώρας του για τα θέματά του. Έχει καταφέρει να πάρει μαζί του τη δική του κοινωνική, προσωπική και εθνική ταυτότητα και να κάνει όλες του τις ταινίες ένα κομμάτι του ίδιου του του εαυτού.

Ο Άρτο Χάλονεν επικεντρώνεται, εκτός των φινλανδικών συνόρων, σε συγκεκριμένους πολιτισμούς του κόσμου και στο πώς αυτοί συμπίπτουν ή διαβρώνονται από ή συγκρούονται με τις ξένες δυτικές αξίες.

Οι ταινίες του για τους Κάρμαπα καταγράφουν την ιστορία ανταγωνισμού δύο νέων αγοριών από διαφορετικά μέρη, τα οποία θεωρούνται πως έχουν θεϊκή υπόσταση. Η ύπαρξη τους έχει προκαλέσει σοβαρή σύγκρουση με τον βουδιστικό κόσμο και αυξανόμενη ένταση ανάμεσα στην Κίνα και το Θιβέτ. Η ταινία *Ο ονειρευτής και η φυλή των ονείρων* περιγράφει τη μοναδική κουλτούρα των ονείρων μιας γηγενούς φυλής που ζει στο μαλαισιανό τροπικό δάσος. Το *Καραβάνι των αστεριών* είναι εφευρετικό, ειλικρινές και πολύπλοκο, στον τρόπο με τον οποίο συνυφαίνει ιστορία, πολιτική, εξωτικούς πολιτισμούς, μυθολογία και τεκμηρίωση. Είναι ακόμα μια ταινία για τον κινηματογράφο, η οποία αναμινώνει γεγονός και εφεύρημα σε μια υπο-εγκεφαλική και ικανοποιητική ένωση, που είναι και ένα από τα αγαπημένα μου θέματα. Η ταινία *Τα σκυλιά του Παβλόφ* ρίχνει το βλέμμα σ' έναν πολιτισμό κοντά, αλλά μακριά από την Φινλανδία...τη Ρωσία.

Πιστεύω πως υπάρχουν μερικά κύρια στοιχεία που ενώνουν αυτές τις ταινίες μεταξύ τους. Η ανάγκη του Άρτο για μια πνευματική Αναζήτηση ή την αναζήτηση ενός Οράματος. Η διαίσθησή του για την κινηματογραφική διερεύνηση. Επιδεικνύει ένα ερευνητικό μυαλό, το οποίο επεξεργάζεται μακρινούς, εύθραυστους πολιτισμούς, αφήγηση ιστοριών και έθιμα. Μια αντιμετώπιση η οποία δεν είναι εξωτική, αλλά γνήσια και αυθεντική. Μια επιτυχημένη αφήγηση ιστοριών με μια κάμερα, που σχεδόν με βουδιστικό τρόπο, θέτει υπό αμφισβήτηση το ερώτημα του ονείρου, της ψευδαισθησης και της πραγματικότητας. Ο κινηματογράφος του Άρτο τοποθετεί τον ανθρωπισμό στο κέντρο του. Βέβαια, υπάρχει πάντοτε

On Arto in Exile

by Peter Wintonick*

My conundrum... how to best deconstruct a filmmaker, and not just any filmmaker, but a Finnish filmmaker named Arto Halonen. That is Arto for Arts sake, and Halonen as in Halo as in angel as in Holy man. And he is a non-fiction, fiction himself. Someone who hovers between fiction and non-fiction. Faction is what I call it. Between the truth of illusion and the illusion of truth. He is, like the rest of us, a character, a series of personae, a collection, a deck of playing cards where the jokers are always wild.

Let us start as an etymologist would. Or a geographer. Arto comes from a country which claims that Santa Claus lives there. Yes, Saint Nick is alive and well and living as a big advertising logo emblazoned on the side of the Finnish national airline. Finland is also a country whose national foods include vodka and other libations based on wheat, potatoes and snow. Finland, where irony is a vitamin. Finland, whose main cultural exports are mobile phones, and whose main import should be sunshine from Greece. They only see the sun for a couple of hours a day in Finland and it disappears at 15:00 in the winter. The Nordic Finland and Greece have something in common and its not just the fact that they are surrounded by water, frozen or not, or the fact that each nation is made up of hundreds of islands. It's the Doculture. Now maybe there is something in the melting water. Or in the melting air. Maybe it's the lack of light or too much light, which forces both to turn on the electronic fireplace to watch non-fiction. Finland is a true documentary paradise. In Finland there are, per capita, more doc series and strands and programs on television, what I call docslots, than there are slot machines in Vegas. Greece needs more such outlets, but both share longshot and strongshot documentary culture, as found especially at the

great Thessaloniki Documentary Festival. Docs are the ties that bind these cinema cultures together.

2005 may have been Austria's turn, 2007 may have been Denmark's. But 2008, as exemplified by prizes at IDFA and other places, and by Arto's retrospective here at Thessaloniki, 2008 is definitely the year of Finnish docs. Docmakers of the World unite!

For our purposes, I am going to gather together a selection of Arto's oeuvre, which is tied together by a spirited sense of adventure. I will discuss *A Dreamer and the Dreamtribe* (1998) and *Karmapa – Two Ways of Divinity* (1998), which are both one-hour long documentaries, along with longer films, *Stars' Caravan* (2000) and *Pavlov's Dogs* (2005).

Taken together, whether it is because of cli-

mate, intuition, sense of wonder or love of exploration, there are many reasons why Arto has looked outside of himself, and outside of the boundaries of his own country for his subjects. He has managed to take his own social, personal and national identity, and made each of his films a part of himself.

Arto Halonen focuses, outside of the Finnish borders, on specific cultures in the world and how those cultures interface or are eroded or clash with foreign western values. Arto's Karmapa films look at the story of two competing young boys, in separate places, both considered to have god-like status. Their existence has caused great conflict in the Buddhist world and has caused increased tension between China and Tibet. *A Dreamer and the Dreamtribe*, describes the extraordinary dream culture of a

**Ο Χάλονεν στα γυρίσματα της ταινίας *Το καρβαίνι των αστεριών*.
Halonen at the filming location of his documentary *Star's Caravan*.**

παράπνο από ένα ήγχο εκκεντρικότητας, χιούμορ και σαγηνής στα έργα αυτά.

Τους το κλειδί για να εξηγήσει κανείς αυτές τις ταινίες είναι ο εθνουσιασμός. Ο Άρτο είναι μαγεμένος με την πραγματικότητα και την πολύπλοκη φύση του ανθρώπου.

Το καραβάνι των αστεριών

Το *Καραβάνι των αστεριών* είναι μια ταινία για τα όνειρα και για τη χειριστική δύναμη του σνεμιό, ιδιωμένη μέσα από τα μάτια δυο τοπικών μηχανικών προβαλλήσιστα χαστικό Κιργιστάν. Φορώντας το χαρακτηριστικό καπέλο τους, ο Ζάρμπεκ Ντικαμπίεφ, ο γηραιός, και ο πολύ νεότερος συνεργάτης του, Μουράτ Ολιγομπάεφ, δουλεύουν για να φέρνουν ταινίες στον κόσμο. Κάποιες από αυτές είναι παλιά, Ρώσικου στιλ προπαγάνδα – άλλες, χαμηλού επιπέδου ταινίες δράσης που έχουν ξεχαστεί ακόμα και στο Χόλιγουντ. Οι Σοβιετικοί δημιούργησαν το Νομαδικό Σινεμά Κιργίζ ως όπλο προπαγάνδας, μεταφέροντας ταινίες με καραβάνια αλόγων σε δυσπρόσιτες κοινότητες, στους νομαδες των κακοτράχαλων ορεινών περιοχών. Ο Ζάρμπεκ προσπαθεί να αναβιώσει την πρακτική αυτή με ένα νέο τρόπο. Παρακαλούντάς τους μηχανικούς προβαλλήσιστα, βλέπουμε πώς ο κινηματογράφος είχε απήχηση σ' ένα ανθρώπινο σύνολο που είχε επηρεαστεί από το σοσιαλισμό, τον ισλαμισμό, τον καπιταλισμό και τη δική του νομαδική κουλτούρα. Τα όνειρα των δυο παραλληλίζονται με τις τριπλές συνθήκες ενός μετάρσοβιετικού κράτους. Το Κιργιστάν είναι μια χώρα με μακρόχρονη και πλούσια ιστορία που προηγείται του κομμουνισμού. Είναι ένα συνονθύλευμα πολιτισμών, πνευματικότητας και ιδεολογιών. Βρίσκεται στη διαδικασία της μετάβασης στον κοινοβουλευτισμό, αλλά παλεύει με την εθνική του ταυτότητα και τον επαναπροσδιορισμό του από τότε που ανεξαρτητοποιήθηκε το 1991. Με λίγους φυσικούς πόρους, το Κιργιστάν είναι μια από τις φτωχότερες πρώην σοβιετικές χώρες.

Στη μέση της ταινίας, βλέπουμε την πόλη του Νάριν να ετοιμάζεται για την επέτειο 1000 ετών από τη γέννηση του μυθικού εθνικού ήρωα Μάνας, ενός σημαντικού απελευθερωτή. Η ιστορία του Μάνας είναι μέρος του μεγαλύτερου παραδοσιακού, προφορικού έπους στον κόσμο. Το

τραγούδι αποτελείται από πάνω από ένα εκατομμύριο στίχους και, στη γραπτή του μορφή, χιλιάδες σελίδες. Στιγμένες ακηνές που φαίνονται σαν να προέρχονται από κάποια παλιά ταινία εναλλάσσονται με τις συζητήσεις και τη δουλειά των πλαστικών μηχανικών προβαλλήσιστα. Επιπλέον, στη διάρκεια των γυρισμάτων της ταινίας *Το καραβάνι των αστεριών*, τηλεοπτικά δελτία έχουν αρχίσει να απειρούν το φόβο, δείχνοντας επικές από επαναστάτες ισλαμιστές. Αυτό αντισταθίζεται από το μύθο του Μάνας, ο οποίος είναι πηγή πνευματικής υπερφάνειας και δύναμης για το λαό του Κιργιστάν, ενώ ταυτόχρονα, ένα από τα μνημόστιά του είναι η ενοποίηση και η ειρηνική συνύπαρξη με διαφορετικές φυλές και λαούς.

Όταν πρωτοεξέκινησε την ταινία, ο Άρτο δεν ήξερε ούτε που πέφτει στο χάρτη το Κιργιστάν. Μου είπε ότι του άρεσε η ιδέα ότι ο κινηματογράφος ποδηγετεί τους ανθρώπους και εντυπώνεται στις ζωές μας. Λέει: «Οι δύο βοσκοί πρωταγωνιστές αντιπροσωπεύουν διαφορετικές γενιές και διαφορετικές επιλογές, και είναι και οι δύο θύματα των καιρών τους. Μέσα από αυτούς, βλέπουμε πώς το έθνος του Κιργιστάν αναστήτα μια νέα ταυτότητα. Επιπλέον, το ερώτημα είναι πώς εφοδιάζεται με αυτήν την ταυτότητα και πώς την προωθεί. Ανακάλυψα μια έντονη πνευματικότητα στην ιστορία – παρόλο που είναι μια ιστορία «ήρωα» – ο Μάνας έδωσε δύναμη στους ανθρώπους για να τη χρησιμοποιήσουν στη μάχη τους με το κακό. Αγάπησα αυτό το κομμάτι του έπους του Μάνας και γι' αυτό δημιούργησα με ακηνές μυθοπλασίας γύρω από την ιστορία, οι οποίες συμπληρώνουν τα πιο κλασικά ντοκιμαντερίστικα μέρη».

Ο ονειρευτής και η φυλή των ονείρων

Ο *Ονειρευτής και η φυλή των ονείρων* περιγράφει έναν πολιτισμό ο οποίος μου είχε προκαλέσει την περιέργεια από τότε που άκουσα πρώτη φορά το *Life in the Bush of Ghosts* του Μπράιαν Ιβο. Είναι βασισμένο στη βρυλική μαλαισιανή φυλή Τεμίρ Σενόι, της οποίας η μοναδική μη βίαιη αρμονία, η ισορροπία της ανάμεσα σε άνθρωπο και φύση, λέγεται ότι είναι το άμεσο αποτέλεσμα των εθίμων τους που σχετίζονται με τα όνειρα. Μια τεχνική ονείρων στην οποία ο άνθρωπος, έκτος από το ότι έχει επίγνωση του ότι ονειρεύεται, χρησι-

μοποιεί ξεχωριστές μεθόδους για να καθοδηγήσει το περιεχόμενο των ονείρων του – συν τη συνθητιά τους να συζητούν και να αναλύουν τα όνειρα συλλογικά και να καθοδηγούν τα παιδιά τους να «φέρνουν ουστά» στα όνειρά τους όπως και στον ζύπνιο τους. Άλλο ένα σημαντικό στοιχείο στην απεικόνιση της φυλής είναι η καταστροφή του περιβάλλοντός τους. Τα τροπικά δάση θερίζονται με ταχύτητες οι οποίες απειλούν την ικανότητά τους να βιοποριστούν κι αυτό σε μια περίοδο μόνο λίγων ετών.

Ο Άρτο επιφυλάσσει διαφορετικά μεταξύ τους στοιχεία, ακριβώς της φυλής, ειδικούς, αντίληψη του τόπου και κατανόηση μιας ονειρικής ζωής η οποία είναι ασυνήθιστη. Καθώς ένας άντρας, ο Άουν Πέντικ, επιχειρεί να σώσει την τοπική του κληρονομιά από τον εκμοντερνισμό, η τεχνική των ονείρων αυτή προσαρμόζεται από αινηματικούς δυτικούς ψυχολόγους, εξερευνητές, σαν τον Κίλτον Σπούαρτ – αυτό όσο η φυλή βρίσκεται στα όρια της εξαφάνισης. Μένουμε με ένα αξίωμα των Τεμίρ: εξαφανίζοντας τα τέρατα στα όνειρά μας, κάνουμε το ίδιο και στον κόσμο του ζήπιου μας.

Κάρμαπα – οι δύο δρόμοι της θείας φύσης

Το 1998 ο Άρτο έστρεψε την κάμερά του σε μια άλλη παράδοση, γύρω στο 500 π.Χ., σύμφωνα με τη βουδιστική παράδοση, ο πρίγκιπας Σιντάρτα διαφωτίστηκε και έγινε έτσι ο πρώτος Βούδας. Προέβλεψε ότι ένας μεγάλος θρησκευτικός αρχηγός θα γεννιόταν 1600 χρόνια μετά από αυτόν. Θα ήταν κύριος θαυμάτων και προφητειών και θα λεγόταν Κάρμαπα. Πάμε στο 1959, όταν η Κίνα κατέκτησε το Θιβέτ. Ο πνευματικός ηγέτης του Θιβέτ, ο Δαλάι Λάμα ο 14ος, εξορίστηκε μαζί με άλλους βουδιστές.

Στην αλλαγή του αιώνα, ο Κάρμαπα Λάμα, ένας υψηλόβαθμος θιβετιανός θρησκευτικός ηγέτης που είχε ζήσει στο Θιβέτ, ξέφυγε από την περιοριστική και καταπιεστική πολιτική τακτική της Κίνας, φεύγοντας από το μοναστήρι Τσουόφου. Το γεγονός αυτό έφερε μεγάλη επιδεινώση στην κινεζική «πολιτική θρησκευτικής αφομοίωσης». Το *Κάρμαπα – οι δύο δρόμοι της θείας φύσης* είναι ένα μοναδικό, βραβευμένο ντοκιμαντέρ για τον Κάρμαπα και για το πώς η Κίνα τον χρησιμοποίησε ως σκαλοπάτι στην πολιτική αυτή η οποία παραβιάζει τα θρησκευτικά δικαιώματα.

native tribe living in the Malaysian rain forest. *Stars' Caravan* is ingenious, honest and complex in the way it has woven history, politics, exotic culture, fiction and documentary into one. It is also a film about film, which blends fact and fiction into a sub-cerebral and satisfying union, which is the subject closest to my heart. *Pavlov's Dogs* looks at a culture that is both near but also far removed from that of Finland... Russia.

I think there are several essential elements that tie these films together. Arto's need for a spirit Quest or Vision quest. His sense of cinematic inquiry. He displays an inquisitive mind which is exploring distant, fragile cultures, storytelling, and rituals. An approach which is not exotic but genuine and authentic. An accomplished story telling with a camera which, in an almost Buddhist sense, puts the idea of dream, illusion and reality into question. Arto's is a cinema which places humanism at the centre. But of course, there is always more than a modicum of weirdness, humour and fascination in these works.

Perhaps the key word to explain these films is enthusiasm. He is enthralled with reality and the complexity of man's nature.

Star's Caravan

Star's Caravan is a film about the dreams and manipulative power of movies as seen through the eyes of two local film projectionists in chaotic Kyrgyzstan. Dressed in the unique hats of the culture, Zarlbek Dyikanbaev, the elder, and his much younger sidekick, Murat Oljobaev, work to bring films to the people. Some of the films are old Soviet-style propaganda films; others are low-grade action films, forgotten even in Hollywood. The Soviets developed the Kyrgyz Nomadic Cinema as a propaganda weapon, taking films around to inaccessible communities by horse caravans to the nomads in the country's rugged mountain regions. Zarlbek is trying to revive the practice in a new way. Through the projectionists, we see how film has had an impact on a People who have been influenced by socialism, Islam, capitalism, and their own nomadic culture.

**Ο Χάλονεν στα γυρίσματα της ταινίας *Τα σκυλιά του Παβλόφ*.
Halonen at the filming location of his documentary *Pavlov's Dogs*.**

The projectionists' dreams are paralleled with the present day conditions in a post-Soviet nation. Kyrgyzstan is a country with a long and rich history pre-dating Communism. It is a jumble of cultures, spiritualities and ideologies. It is in the process of a transition to a parliamentary system, but it has been struggling with national identity and re-definition since the country became independent in 1991. With few natural resources, Kyrgyzstan is one of the poorest of the post-Soviet countries.

In the center of the film, we witness the town of Naryn as it prepares for the 1000th anniversary celebrations of its mythic national hero, Manas — an important liberator. The Manas story is part of the world's largest national epic, an ancient oral tradition. The song has over a million verses, and in written form, thousands of pages. Fictionally recreated scenes, as if taken from an old movie, are intercut with the musings and work of the itinerant projectionists. In addition, at the time of the shooting of *Stars' Caravan*, television news reports begin to spread fear among the population by featuring attacks by Islamic rebels. In counterbalance, the Manas legend is the source of spiritual pride

and power for the Kyrgyz people, but at the same time, one of its many messages is unification and peaceful co-existence of different tribes and peoples.

When he first began the film, Arto didn't know where Kyrgyzstan was on the map. He told me he liked the idea about how film manipulates people and influences your life. He says: "The main protagonists both represent different generations and different choices, and they are also victims of their own times. Through them, we see how the Kyrgyzstan nation is looking for a new identity. In addition, the question is how you promote and provide that identity. I found a strong spirituality in the story, even though it's a 'hero' story, but still, Manas gave people power to use in the fight against evil. I loved that part of the Manas epic so we created fiction scenes around the story to interweave with the more classic documentary parts."

The Dreamer and the Dreamtribe

The Dreamer and the Dreamtribe beautifully describes a culture I have been curious about since I first heard Brian Eno's *Life in the Bush*

Από την ταινία *Ο ονειρευτής και η φυλή των ονείρων*.
From the film *The Dreamer and the Dreamtribe*.

Ο Κάρμαπα Λάμα έφυγε από το Θιβέτ για να πάει στον Δαλάι Λάμα στην Ινδία και προκάλεσε σύγχυση στην ηγεσία της Κίνας, η οποία τον είχε χρησιμοποιήσει ως πολιτική μαριονέτα. Εξαιτίας του γεγονότος αυτού, το μέλλον του Θιβέτ και της κινεζικής θιβετιανής πολιτικής αντιμετωπίζεται τώρα μια νέα κατάσταση.

Οι βασικοί χαρακτήρες της ταινίας είναι δύο μικρά αγόρια που μοιράζονται το θρόνο του Κάρμαπα, την υψηλότερη θέση μιας εκ των βασικών οεκτών του Βουδισμού και την τρίτη στη σειρά μετά τον Δαλάι Λάμα και τον Πάντσιε Λάμα. Όπως και ο Δαλάι Λάμα, ο Κάρμαπα είναι η ίδια ψυχή που μετενοαρκνείται στον κάθε διάδοχο της θέσης και αναγνωρίζονται από προφητείες, ονείρους και άλλα σημάδια. Σ' ένα άλλο επίπεδο, η ταινία διηγείται την ιστορία της ύπαρξης των δύο ανταγωνιστών, υποψηφίων για τη θέση του Κάρμαπα, έναν στο κινεζικό Θιβέτ και έναν πλέον στην Ινδία και το πώς η κατάσταση των δύο Κάρμαπα έχει οδηγήσει σε μια εσωτερική κρίση στο βουδιστικό θρήσκευμα, καθώς οι υποστηρικτές τους έχουν χειριστεί σε διαφορετικά στρατόπεδα.

Λέει ο Άρτο: «Η ταινία για τους Κάρμαπα άλλαξε τη ζωή μου. Παρ' όλο που έχω δουλέψει τη δική μου «πνευματική διαδικασία», ερχόμενος σε επαφή με τον βουδιστικό κόσμο, η αντιφατική επιλογή θέματος με οδήγησε σε πολλές αλληλοσυγκρουόμενες απόψεις και σε

αναστάτωση. Μου προσέφερε μια εξαιρετική ευκαιρία να ξεχωρίσω τα πρόβρα από τις κατώκες και να παρατηρήσω τόσο την ελκρικρία, όσο και την ιδιότητα – τη συνειδητή και υποσυνειδητή επίδραση της πολιτικής και της θρησκείας στη συμπεριφορά μας και στο χτίσιμο της ηθικής μας».

Τα σκυλιά του Παβλόφ

Τα τελευταία χρόνια ο Άρτο έχει συνδυάζει τα ενδιαφέροντά του στην ευρύτερη Ασία και όλα τα «-σταν», όπως τα αποκαλώ, περιλαμβάνοντας και την κοινωνία της Ρωσίας, της οποίας η ιστορία επέδρασε βαθιά στη γειτονική της Φιλανδία.

Όπως έγραφε ο κριτικός του Variety, Ρόνι Σάιμ: «Τα σκυλιά του Παβλόφ, μια περίφημη λεπτοδουλεμένη μελέτη του ρώσου show-μαπ/ψυχολόγου Σεργκέι Κνιάζεφ, γοητεύει σε πολλαπλά επίπεδα».

Όταν ήταν φοιτητής στο πανεπιστήμιο, πήρε το βασικό μάθημα ψυχολογίας. Πιο ουναρραπτική από στίδηποτε άλλο του φάνηκε η ιστορία των πειραμάτων του Ιβάν Παβλόφ. Εν συντομία, αν ανέβεις πάντα το φως όταν ταιζεις το σκύλο, ο σκύλος θα αντιδρά με χαρά κάθε φορά που το φως ανάβει – αυτό ονομάζεται εξαρτημένο αντανακλαστικό. Όσον αφορά τον πρωταγωνιστή του Άρτο στα *Σκυλιά του Παβλόφ*, τον ειδικό στην ψυχολογία Σεργκέι Κνιάζεφ: «οι άνθρωποι που συμμετέχουν στις εκδηλώσεις μας θα κάνουν

κράτηση (και για τα δικά μας οσού) χάριν αντανακλαστικού». Ο Κνιάζεφ είναι ψυχολόγος, αλλά δημιουργώντας παιδικά παιχνίδια κατέληξε να μπει στο χώρο της show business. Μαζί με το συνεταιίρ του, Βλαντιμίρ Βικτορόβιτς, βετεράνο του πολέμου στο Αφγανιστάν, οργανώνει εντυπωσιακές εκδηλώσεις στη Μόσχα. Για παράδειγμα, το διδυμο σημειώνει μεγάλη επιτυχία με αγώνες κατσαριδών και γουρουνόπουλων, ενώ βοηθάει και στην οργάνωση κλασικών μονομαχιών. Το ντοκιμαντέρ είναι γυρισμένο με το παρατηρητικό και διακριτικό, εύθυμο στίλ του Άρτο, αλλά συμπεριλαμβάνει και συνεντεύξεις. Για μεγάλες επιχειρήσεις όπως η οσοηδική εταιρεία καλλυντικών Oplame, ο Κνιάζεφ διοργανώνει μαζικές εκδηλώσεις, επιτυχώντας να χειριστεί και να κινητοποιήσει τους υπαλλήλους έτσι ώστε να λειτουργούν πιο αποτελεσματικά στη δουλειά. Για πλούσιους που νιώθουν ανία, μηχανείτκη ένα παιχνίδι στο οποίο οι συμμετέχοντες πληρώνουν 3.000\$ ο καθένας για να ντυθούν σαν ζήτiani και να διαγωνιστούν σε μια μάχη ζήτησιών. Το ουνεργείο ακολούθησε τον ακούραστο Ρώσο για μεγάλο χρονικό διάστημα – ως αποτέλεσμα, η ταινία δεν είναι μόνο το πορτρέτο ενός γεννημένου δασκαδεστή, αλλά και ένα βλέμμα στον τρόπο ζωής της ανώτερης κοινωνικής τάξης της μοντέρνας μητροπόλης της Μόσχας.

Με όλες αυτές τις ταινίες, ο Άρτο έχει ορίσει μια ξεχωριστή φωνή κι ένα ξεχωριστό όραμα δημιουργού, μετακινούμενος έξω από τον εαυτό του και τον πολιτισμό του προς άλλους, συνδυάζοντας την κινηματογραφική έρευνα με την πνευματική ανάλυση, χιτζοντας γέφυρες που ενώνουν βόρεια νησιά με νότια νησιά, δημιουργώντας δρόμους που μας φέρνουν κοντά τον ένα στον άλλο. Δεν είναι πια ένας κινηματογραφιστής στην εξορία.

Μετάφραση Λίλυ Μ. Παπαγιάννη

*Ο Καναδός σκηνοθέτης, παραγωγός και κριτικός Πίτερ Ουντόνικ είναι ο διεθνής αρχισυντάκτης του περιοδικού POV. Του έχει απονεμηθεί το βραβείο Governor General's Award in Media and Visual Arts, η υψηλότερη του είδους διάκριση στον Καναδά και είναι διεθνής «πρεσβευτής» της κουλτούρας του ντοκιμαντέρ ανά τον κόσμο.

of *Ghosts*. It is based on the legendary Malaysian Temiar Senoi tribe whose exceptional non-violent harmony, living in balance with man and nature, is claimed to be a direct result of their dream customs. A dream technique in which the individual, besides being conscious of dreaming, uses distinct methods of guiding the content of his or her dreams. And a custom to discuss and analyze dreams collectively, and rear children to "act right" in their dream worlds, as they should in their waking worlds. Another important element in the portrayal of the tribe is the destruction of their habitat. Rainforests are cut down at a speed that is threatening their livelihood in a time span of only a few years.

Arto brings together different elements, tribal spokesmen, experts, a sense of place and an understanding of dreamtime which is unusual. As one man, Awin Pedik, attempts to save his native heritage from modernization, their dream technique is adapted by enigmatic, western psychologists – explorers, like Kilton Stewart, while the tribe itself is on the verge of extinction. We are left with a Temiar axiom: by vanquishing the monsters in our dreams, we do so in our waking worlds.

Karmapa – Two Ways of Divinity

In 1998 Arto turned his camera to another tradition. Around 500 BC, according to Buddhist lore, prince Siddhartha was enlightened and became the first Buddha. He predicted that a great religious leader would be born 1600 years after him. He would be a master of miracles and prophecies, and he would be called Karmapa. Flash forward to 1959, when China occupied Tibet. Tibet's spiritual ruler, the 14th Dalai Lama, went into exile with a number of other Buddhists.

At the turn of the millennium the Karmapa Lama, a high ranking divine Tibetan spiritual leader who had lived in Tibet, fled from the restrictive and oppressive policy of China, leaving the Tsurphu Monastery. The incident was a serious setback for the Chinese "policy of religious assimilation". *Karmapa – Two Ways of Divinity* is a unique, award-winning documentary on

the Karmapa and how China has used him as a springboard for its politics that have led to violation of religious rights. The Karmapa Lama, fled Tibet to the Dalai Lama in India and brought the leadership of China, who has used him as a political puppet, to a state of confusion. Due to this event the whole future of Tibet and the Chinese Tibetan policy is now faced with a new situation.

The main characters of the film are two small boys who share the throne of Karmapa, the highest office of one of Tibetan Buddhism's main sects and the third in line after the Dalai Lama and Panchen Lama. As with the Dalai Lama, Karmapa is the same soul that reincarnates in each successor to the office, who is identified by omens, portents and other signs. On another level the film tells the story of the existence of two rival candidates for Karmapa, one in Chinese Tibet, one now in India, and how the situation of two Karmapas has led to an internal crisis in the Buddhist religion, as proponents split into different camps.

For Arto: "The Karmapa project has changed my life greatly. While I have worked on my own 'spiritual process', being in contact with the Buddhist world, my controversial choice of subject has led me to many conflicting views and various tumults. It has provided me with an excellent possibility to separate the sheep from the goats, and to observe both sincerity and calculation – the conscious and subconscious influence of politics and religion on our behaviour and the shaping of our morals."

Pavlov's Dogs

In the last few years Arto has also combined his interests in Asia, the Sub-continent and all the ...stans, as I call them, to also include looking at a society, Russia, which over history has had a profound influence on its neighbour, Finland.

As Variety critic Ronnië Scheib wrote: "*Pavlov's Dogs*, a beautifully crafted study of Russian showman/psychologist Sergei Knyazev, fascinates on multiple levels."

When he went to university, he studied psychology 101. He found the story of Ivan Pavlov's experiments most fascinating. In brief,

if you always turn on the light when you feed the dog, the dog will react happily every time the light is switched on; it is called a repetitive conditioned reflex. For Arto's main character in *Pavlov's Dogs*, the entertainment specialist Sergej Knyazev: "People taking part in one of our events will book us too, out of reflex." Knyazev is a psychologist by trade, but by developing games for children he ended up in show business. Along with his business partner Vladimir Viktorovitsj, a veteran of the war in Afghanistan, he organizes striking events in Moscow. For example, the duo scores very well with a cockroach race and a piglet race, and they also facilitate classic duels. The documentary is shot in Arto's fly-on-the-wall tongue in cheek style but also contains interviews. For large companies, such as the Swedish based cosmetic company Oriflame, Knyazev organizes mass motivation events, successfully manipulating employees to behave more effectively at work. For bored rich people, he devised a game in which participants pay \$3,000 each to dress as beggars and compete in a begging battle. The indefatigable Russian was followed for quite some time; as a result, *Pavlov's Dogs* is not only a portrait of a born entertainer, but also a look into the lifestyle of the upper crust of the modern metropolis that is Moscow.

For all of these films, Arto has defined a unique author's voice and vision, moving outwards from his own self, his own culture, to others far and wide, combining cinema inquest and spiritual quest, combining cinemanthropology with social concern, building bridges linking islands in the North to islands in the South, creating causeways connecting us all together. He is no longer a filmmaker in exile.

* Canadian filmmaker, producer and critic Peter Wintonick is international editor of *POV magazine*. He is also winner of the Governor General's Award in Media and Visual Arts, Canada's highest such honor, and is an ad hoc international 'ambassador' for documentary culture all over the world.

Η Κούβα που χάνεται

του Έερο Τάμι*

Σύμφωνα μ' ένα αστείο που περιέχει μεγάλη δόση αλήθειας, είναι σύνθετες για έναν τηλεοπτικό δημοσιογράφο να προσγειωθεί σ' ένα αποδοχήτο αεροδρόμιο του κόσμου νιώθοντας ότι το σημαντικότερο πράγμα που συμβαίνει εκεί είναι η άφιξη του. Δυστυχώς, πολλοί ντοκιμαντερίστες μπορούν να είναι εξίσου τεμπέληδες στην ανάπτυξη μιας αντιμετώπισης αντίθετης σε αυτού του είδους τη νοοτροπία παραγωγής πληροφοριών. Κάποια χρόνια πριν, ένας Φινλανδός δημοσιογράφος σγολίασε στην εφημερίδα του ότι κάποιος θα έπρεπε να αφαιρέσει το διαβατήρια από τους φινλανδούς σκηνοθέτες ντοκιμαντέρ. Ο δημοσιογράφος αυτός είχε απηύχσει παρακολούθησης ίσως το 50ο ντοκιμαντέρ μικρού μήκους για κάποιον αλλοδαπό ζητιάνο, γυρισμένο με μηδενικό προϋπολογισμό σε ψηφιακό βίντεο και προβεβλημένο στο διεθνές διαγωνιστικό κάποιου φινλανδικού κινηματογραφικού φεστιβάλ. Κατά κάποιο τρόπο, είχε δίκιο. Από την άλλη πλευρά, επιτίθεται τυφλά σε κάποιες καταληκτικές ταινίες, μια εκ των οποίων και *Ο άνθρωπος των βαρελιών* του Άρτο Χάλονεν (2004). Σε κάποιους *Ο άνθρωπος των βαρελιών* φάνηκε υπερβολικά «απλό» για να ληφθεί υπόψη ως μια «αληθινή ταινία». Αυτός είναι πιθανόν και ο λόγος που κέρδισε αρκετά βραβεία σε φεστιβάλ σε όλον τον κόσμο.

Ο Μικελάντζελο Αντονιόνι είπε κάποτε σε μια συνέντευξη ότι τα ταξίδια του προκαλούσαν λύπη, αφού πάντα ένιωθε ξένος, υστερώντας στην ικανότητά του να συλλαβεί τη μονοδικότητα της ύπαρξης των ανθρώπων που γνώριζε. Όταν βρέθηκε στο αρχιπέλαγος της Φινλανδίας με ελικόπτερο, μαγεύτηκε από τη θέα των χιονισμένων νησιών και της παγωμένης θάλασσας. Όταν όμως προσγειώθηκε και οι άνθρωποι έτρε-

ξαν κοντά του, «η αλήθεια, η πραγματικότητα του μέρους εξαφανίστηκε μπροστά στα μάτια μου». Είπε ότι θα ήθελε να παραμείνει σ' έναν τόπο, να ενσωματωθεί σ' αυτόν και να γίνει κι εκείνος μέρος της πραγματικότητάς του — «εν συντομία, να το βιώσω, έστω και για λίγο».

Ο ντοκιμαντερίστας Άρτο Χάλονεν φαίνεται πως ταξιδεύει ακατόπαιστα και είτε κουβαλά την κάμερά του στο Κιργιστάν, στο Θιβέτ, στη Ρωσία και στο Τουρκμενιστάν, είτε στην Κούβα, έχει ένα τρόπο να μεταφέρει στο φιλμ την ατμόσφαιρα του κάθε τόπου. Θυμάμαι ένα Ρώσο σκηνοθέτη, τον Γκλεμπ Πανφίλοφ, να λέει πως η ατμόσφαιρα είναι το πρώτο πράγμα που πρέπει να νιώσει κανείς για να αναγνωρίσει ότι ένας σκηνοθέτης έχει επλξεί το σωστό επάγγελμα.

Λίγα χρόνια πριν, ο Χάλονεν ήθελε να ταξιδέψει στην Αβάνα για να βιώσει την πόλη σε μια περίοδο που θα μπορούσε να σηματοδοτεί τις τελευταίες ημέρες του Κάστρο. Δεν σκόπευε να γυρίσει ταινία πάνω σ' αυτό το θέμα, όμως, η ζωντανή, ζεστή ατμόσφαιρα μιας χώρας με την τόσο αντιφατική πολιτική ιστορία τον κέντρισε τόσο έτσι ώστε να βρει ένα τρόπο να απεικονίσει την αυθεντικότητα της Κούβας μέσα από την κάμερά του.

Ο Χάλονεν ήταν ενθουσιασμένος και με την ιστορία της χώρας πριν την επανάσταση. Οι φαύλες συναλλαγές μεταξύ του Μπατίστα και της αμερικανικής μαφίας (της οποίας αρχηγός ήταν ο Μέγερ Λάνσκι) είναι ο λόγος για τον οποίο ακόμα βρίσκονται στους δρόμους της Κούβας παλιά αμερικανικά αυτοκίνητα, κλασικές Κάντιλακ και Σεβρόλε. Μετά την επανάσταση του 1959, τα αμάξια αυτά κατασχέθηκαν από τους νέους πολιτικούς αρχηγούς της χώρας, όπως τον Τσε Γκεβάρα.

Στο *Κατακτητές της Κούβας* (2005), ο Χάλονεν ήθελε αρχικά να διηγηθεί την ιστορία της επανάστασης μέσα από αυτά τα αυτοκίνητα. Και έκανε ακριβώς αυτό. Αυτό που είναι όμως αντιπροσωπευτικό του — και για πολλούς από τους θεατές του το σημαντικότερο του χαρακτηριστικό — είναι ότι ξεκινά τη δουλειά γραπωμένος από ένα συναρπαστικό φαινόμενο, αλλά καταλήγει να δημιουργεί ένα οικείο και συγκινητικό πορτρέτο των ανθρώπων — των προσώπων — που συναντά. Ο Χάλονεν στηρίζεται στα αποκαλυπτικά στοιχεία της φυσιολογίας, των μη λεκτικών και ευπροσάρμοστων διαστάσεων της ανθρώπινης συμπεριφοράς και έκφρασης, σε πράγματα δηλαδή τα οποία ξεφεύγουν από μια επιστημονική εξήγηση. Παρ' όλο λοιπόν που κατηγορείται ενίοτε ότι είναι ένας «μη κινηματογραφικός» κινηματογραφιστής που κυνηγά τα «μεγάλα θέματα», είναι γεγονός ότι — ειδικά στις κουβανέζικες ταινίες του — τα ζητήματα αυτά απεικονίζονται μέσα από τα πρόσωπα και τα παρουσαστικά των ανθρώπων: ένας τελευταίος άνθρωπος που στέκεται στη γωνιά του δρόμου, ένα βλέμμα απόγνωσης από έναν ηλικιωμένο άντρα που επισκέπτεται τον γιατρό του... Οι ταινίες *Κατακτητές της Κούβας* και *Ο άνθρωπος των βαρελιών* — που γυρίστηκε στη διάρκεια της ετοιμσίας για το πρώτο — μας βοηθούν να μάθουμε να ακούμε και να βλέπουμε λίγο καλύτερα.

Ο κεντρικός χαρακτήρας στην ταινία *Κατακτητές της Κούβας* είναι ένας συνταξιούχος μηχανικός αυτοκινήτων, ο Μαξιμιλιάνο Φρεμιόλ, ο οποίος σταδιακά τυφλώνεται. Όσο παλεύει να διατηρήσει την όραση του, του ανατίθεται μία τιμητική εργασία: να επισκευάσει τις αυτόματες ταχύτητες μιας πράσινης Σεβρόλε που

A vanishing Cuba

by **Eero Tammi***

According to a joke that contains a lot of truth, it's quite usual for a television journalist to land at any airport in the world feeling that the most important thing happening in that country is his own arrival. Unfortunately, many documentary filmmakers can be just as lazy in developing an approach opposite to this kind of information producing mentality. A few years ago, one particular newspaper writer in Finland made a remark that somebody should take away the passports from Finnish documentary filmmakers. The journalist had gotten fed up while watching maybe

the 50th short documentary about a foreign street beggar, shot with no budget on digital video and screened as part of an international competition at some Finnish film festival. In a way, he had a point. On the other hand, he was blindly hammering some terrific films, one of them being Arto Halonen's *The Tank Man* (2004). For some people, *The Tank Man* just seemed to be "too simple" to be taken seriously as a "true film". Probably it's also the very reason the film won numerous awards at festivals around the world.

The late Michelangelo Antonioni once said

in an interview that traveling makes him sad because he always felt like an outsider and lacked the ability to grasp the uniqueness of the existence of the people he met. When he traveled to the archipelago in Finland by helicopter, he was mesmerized by the view of the islands covered in snow and the sea frozen over. But when he landed on one of those islands and all the people rushed to him, "the truth, the reality of the place vanished before my eyes". He said that he would like to stay in one place, integrate himself and in turn to be integrated by that reality – "in short, to live it,

Ο άνθρωπος των βαρελιών με τον Χάλονεν.
The Tank Man with Arto Halonen

ανήκε κάποτε στον Τσε Γκεβάρα. «Δεν με απασχολεί η πολιτική», λέει ο Μαξιμιλιάνο, αλλά, έκτος από την οικογένεια του, τίποτα δεν θα μπορούσε να είναι σημαντικότερο από το να πάρει μπρος ξανά η μηχανή του παλιού αυτοκινήτου του Τσε.

Ο Μαξιμιλιάνο έχει έναν όγκο στο πρόσωπό του, ο οποίος δεν του δίνει όμορφη όψη. Ωστόσο, περιβάλλεται από την οικογένεια και τους φίλους του και φροντίζουν ο ένας τον άλλο. Η φροντίδα αυτή φαίνεται να είναι ένα βασικό θέμα για τον Χάλονεν, ο οποίος συχνά εστιάζει την κάμερά του σε πολιτισμούς υπό εξαφάνιση. Εκτός από τον Μαξιμιλιάνο, υπάρχουν πολλοί συναρπαστικοί ηλικιωμένοι που συναντάμε στο *Κατακτητές της Κούβας*, όπως ο Χόρχε Χόρχε, ήρωας της επανάστασης που εργαζόταν ως αερβιτόρος στο πολυτελέστερο ξενοδοχείο της Κούβας — και ακόμα θυμάται τον ερωτικό του δεσμό με την Άβα Γκάρντενερ.

Όνειρα, φιλόδοξες, συζητήσεις για το μέλλον

είναι παρούσες συνεχώς, ταυτόχρονα όμως η κληρονομιά της επανάστασης έχει γίνει μια νοσταλγική εμπειρία.

Ο Χάλονεν είχε τόσο ενθουσιαστεί με την προσωπικότητα του Χόρχε Χόρχε, ώστε γύρισε μια ταινία μικρού μήκους γι' αυτόν, με τίτλο *Ο θρύλος* (2005). Σε σύνολο, κατέληξε να κάνει τέσσερις ταινίες για την Κούβα. Αυτή που δεν αναφέρεται λέγεται *Αντιπαραθέσεις στην Κούβα* (2007), απαρτίζεται από σκηνές-μονοπλάνα της καθημερινής ζωής διάφορων Κουβανών — και συλλαμβάνει κάτι το οποίο φαίνεται να εξελίσσεται σ' ένα μεταφορικό τοπίο.

Ο άνθρωπος των βαρελιών —για μένα, η πιο όμορφη από τις κουβανέζικες του Χάλονεν— είναι μια ποιητική μικρού μήκους ταινία που ακολουθεί τη συνηθισμένη ζωή ενός μεσήλικα που ονομάζεται Χεσούς, από το πρωί μέχρι και το βράδυ. Ο Χεσούς κερδίζει τα προς το ζην —και φροντίζει τη μητέρα του, με την οποία μένουν μαζί— κωλώντας άδεια βαρέλια στο δρόμο. Αυτό

το έχει εξελίξει σε μια μικρή ακροβατική παράσταση, μια μορφή τέχνης. Μαζί με τον Χεσούς συναντάμε ανθρώπους που ζουν στα περιθώρια της κοινωνίας και ανθρώπους που τον ακολουθούν και μιλούν μαζί του. Υπάρχει μια θρησκευτική ιδιότητα στην ταινία και κάτι στη θλίψη της λειτουργεί σαν ξόρκι. Μ' έναν παράξενο τρόπο, η ταινία μπορεί και να σε στοιχειώσει.

Ήταν σπαρτακτικό να ακούς ότι ο Χεσούς αρρώστησε αμέσως μετά τα γυρίσματα της ταινίας *Ο άνθρωπος των βαρελιών* και πέθανε ένα χρόνο μετά. Μαγευτική είναι η δήλωση του Χάλονεν για τον Χεσούς, ότι η παράστασή του φαινόταν να «σταθεροποιεί την ισορροπία του σώματός». Καθετί θεμελιώδες θα μπορούσε να υπάρχει μέσα σ' ένα άδειο βαρέλι. Τουλάχιστον ο Χάλονεν πέτυχε να συλλαβεί κάτι βαθύ στη ζωή ενός ανθρώπου, λίγο πριν εκείνος φύγει από τον κόσμο. Όταν ένας γάλλος δημοσιογράφος βρέθηκε στο Φεστιβάλ DocPoint στο Ελσίνκι —το οποίο ο Χάλονεν έχει ιδρύσει— φέτος τον Ιανουάριο, απογοητεύτηκε κάπως μη βρίσκοντας αρκετά ντοκιμαντέρ για τη «φινλανδική νοοτροπία» ή τον φινλανδικό τρόπο ζωής. Πολλοί φινλανδοί ντοκιμαντερίστες γυρίζουν πλέον ταινίες σ' όλο τον κόσμο.

Όπως ειπώθηκε και νωρίτερα, αρκετά από τα ντοκιμαντέρ του Χάλονεν σχολούνται με πολιτισμούς υπό εξαφάνιση. Στα *Σκυλιά του Παβλόφ* (2005), την ταινία του για το πώς το δυτικό πνευματικό φαστ φουντ εισχώρησε στο ρωσικό τρόπο ζωής, ήταν συνδεδεμένος με το γοητευτικό περιβάλλον και την αρχιτεκτονική της χώρας μέσα από το τοπίο της ταινίας. Έδειχνε μια διαδικασία αλλαγής. Ίσως η Φινλανδία, κατά κάποια έννοια, είναι ήδη χαμένη υπόθεση όταν πρόκειται για μια ισχυρή εθνική ταυτότητα. Το να ανακαλύπτει και να εισχωρεί σε μέρη που διατηρούν ακόμα το δικό τους χαρακτήρα είναι σίγουρα ένα από τα ενδιαφέροντα του Χάλονεν ως κινηματογραφιστή. Και αυτό σχετίζεται σίγουρα με μια μεγαλοχλίτη εμπειρία, συχνά συνδεδεμένη με την πατρίδα του.

Μετάφραση: Αίλυ Μ. Παπαγιάννη

**Συντάκτης του περιοδικού Filmihullu. Αντιπρόεδρος της Ένωσης Φινλανδών Κριτικών.*

at least for a while”.

Documentary director Arto Halonen seems to be traveling all the time, and whether he takes his camera to Kyrgyzstan, Tibet, Russia, Turkmenistan or Cuba, he has a way of transferring to film the atmosphere of the places. I remember a Russian director, Gleb Panfilov, saying that atmosphere is the first thing you need to feel in order to recognize that a filmmaker is in the right profession.

A few years ago Halonen wanted to travel to Havana to experience the city in what could be the last days of the Castro era. He wasn't planning to make a film about it. But somehow the lively, warm-hearted atmosphere of a country with such contradictory political history stimulated him to find a way to reflect the originality of Cuba through his camera.

Halonen was also excited by the country's history before the revolution. The corrupt business dealings between Batista and the American mafia (lead by Meyer Lansky) is the reason you can still find plenty of old American cars, classic Cadillacs and Chevrolets, on the streets of Cuba. After the revolution in 1959, those cars were taken over by the new political leaders of the country, such as Che Guevara.

In *Conquistadors of Cuba* (2005), Halonen originally wanted to tell the history of the revolution through these American cars. And that he did. But what seems to be typical for him, and what is the most important thing to many of his viewers, is that he gets his work started by grabbing on to a fascinating phenomenon but ends up creating an intimate and moving portrait of the people – the faces – he encounters.

Halonen relies on the revealing elements of the physiological, the non-verbal and versatile dimensions of people's expressions and behavior, which is something that evades a scientific explanation. It is a world that television has lost in its quick and careless stream of information. So even though Halonen is sometimes accused of being a “non-cinematic” film maker who only hunts down “the issues”, the fact is – especially in his Cuban films – that the issues are portrayed through

the faces and appearances of the people – a last man standing on the street corner, a stare of despair from an old man visiting his doctor... *Conquistadors of Cuba* and *The Tank Man* – which was filmed during the preparations for the former – help us learn how to see and hear a little bit better.

The main character in *Conquistadors of Cuba* is a retired car mechanic, Maximiliano Fremiol, who is going blind. While he's struggling to keep his sight, he gets an honorary assignment to fix the automatic shifts in a green Chevy that used to belong to Che Guevara. “I'm not into politics”, says Maximiliano, but besides his family, nothing could be more important than getting the engine running on Che's old car again.

Maximiliano has a tumor on his face, which doesn't make him a good-looking man. But he's surrounded by his family and friends taking care of each other. Taking care is what seems to be an essential thing for Halonen, who many times has focused his camera on disappearing cultures. Besides Maximiliano, there are many fascinating older people we encounter in *Conquistadors of Cuba*, such as Jorge Jorge, a hero of the revolution, who used to work as a waiter in the biggest luxury hotel in Cuba – and still remembers his affair with Ava Gardner...

Dreams, ambitions, talks about the future are constantly present, but at the same time the heritage of the revolution has become a nostalgic experience.

Halonen was so thrilled by the personality of Jorge Jorge, that he made a short film about him, called *The Legend* (2005). All together he ended up making four films in Cuba. The one not mentioned is called *Confrontations in Cuba* (2007), constructed of one-take scenes on the everyday lives of several Cuban people – and capturing something that seems to grow into a metaphorical landscape.

The Tank Man – to me, Halonen's most beautiful Cuban film – is a poetical short, following an ordinary day in the life of a middle-aged man called Jesús from the morning to the evening. Jesús makes his living – and takes care of his mother with whom he lives – by

rolling empty tanks on the streets. He has developed this into a small acrobatic act, an art form of its own. With Jesús we also encounter people living in the margins of the society, and people who follow his act and have conversations with him. Jesús seems to bring a lot of light to the everyday experience on the streets of Havana. There's a religious quality to the film, and there's something in the sadness of it that works like a spell. In a peculiar way the film may haunt you afterwards.

It was heart-rending to hear that Jesús fell ill right after the shooting of the *The Tank Man* and died only a year later. Enchanting is Halonen's own statement of Jesús, that his act seemed to “stabilize the balance of the universe”. Everything essential just might exist in an empty tin tank. At least Halonen succeeded in capturing something profound in one man's life, just before he left this world.

When a French journalist was at the Doc-Point festival – founded by Halonen – this January in Helsinki, he was a bit disappointed in not finding that many documentaries on the “Finnish mentality” or the Finnish way of life. Many Finnish documentary filmmakers nowadays are shooting all over the world.

As was said before, several of Halonen's documentaries deal with disappearing cultures. In *Pavlov's Dogs* (2005), his film about the western mental junk food entering the Russian way of life, he was connected to the charming environments and architecture of the country through the film's landscape. He was showing a process of change. Perhaps Finland, in a sense, is already a lost case, when it comes to a strong national identity.

One of the last words we hear in *Conquistadors of Cuba* is “globalization”. Trying to track down and integrate into places that still have a character of their own is clearly one of Halonen's interests as a filmmaker. And that definitely has something to do with a melancholic experience, often linked to his homeland.

*An editor of *Filmihullu* magazine. Vice-chairman of the Finnish Critics' Association.

Ιερή μπίζνα

της Λίλλυ Μ. Παπαγιάννη

Ο Άρτο Χάλονεν ανήκει σε ένα ιδιαίτερο είδος ντοκιμαντερίστα. Τραβεί το θεατή του από το χέρι, τον μεταφέρει σε άγνωστους τόπους και μοιράζεται μαζί του την απρία του για τους μοναδικούς παραλογισμούς της ζωής, τοποθετώντας το ανεπαπαμένο μαχητικό του πρόσωπο στην πρώτη γραμμή. Ταξιδεύει στον πλανήτη ψάχνοντας όχι μόνο τις μεγάλες κοινωνικές και πολιτικές αλήθειες, αλλά ξετριμύωντας τις μικρές τους ανισότητες, τις ανθρώπινες ιστορίες. Στην ταινία *Η σκόνη του νερού* βιβλίου, όπως σε όλη τη φιλμογραφία του, ο φινλανδός σκηνοθέτης είναι φορτισμένος με την ανθρωπιστική προσανατολισμένη του αγωνία, αλλά και οπλισμένος με την καλά ακονισμένη απόσπηση του για το εξωφρενικό. Ανακαλύπτει και αποκαλύπτει έτσι ένα ιδανικό θέμα στη συνεργία της απολυταρχικής κυβέρνησης του Τουρκμενιστάν—χώρος εξαιρετικά πλούσιος σε φυσικό αέριο και πετρέλαιο—με διεθνείς επιχειρήσεις τζίρου δισεκατομμυρίων δολαρίων.

Πρωταγωνιστής στο θέατρο του παραλόγου ο μεγαλοπρεπής δικτάτορας Σαπαρμουράτ Νιγιάζοφ, ο οποίος πεθαίνοντας το 2006 μετά από 21 χρόνια στα ηνία της χώρας, άφησε πίσω του μια κληρονομιά που θα μπορούσε να λειτουργεί κωμικά ως ταινία μυθοπλασίας (ειδικά μετά τον Βοστόν), αλλά είναι τραγική ως πραγματικότητα—η ύπαρξή της καλεί τον Χάλονεν σε σταυροφορία έρευνας και καταγραφής. Όπιστο του δικτάτορα το Ρούναμα, το «βιβλίο της ψυχής», εγχειρίδιο ζωής, συμπεριφοράς, παραπομπιμένης ιστορίας και αυτοβιογραφίας, το οποίο ο Νιγιάζοφ έγραψε σε δύο δόσεις και επεβαλε απόλυτα στο λαό του, ακυρώνοντας κάθε δικαίωμά τους στην ελευθερία λόγου, σκέψης και δράσης. Μουσουλμάνοι στην πλειοψηφία τους οι κάτοικοι του Τουρκμενιστάν, υποχρεούνται—αν δεν θέλουν να φυλακιστούν, να βασανιστούν και να δολοφονηθούν—να κρατούν το Ρούναμα πλάι στο Κοράνι τους· άλλοι από φόβο και άλλοι με αυθεντική ελικρίνεια, προΐον πλούσις εγκαρδίου. Μετά το θάνατο του Νιγιάζοφ—παρά τις ελλείψεις των εξορισμένων πολιτών της χώρας που περιέχουν μια ριζική αλλαγή—ο διάδοχος του, Γκουρμπαγκούλι Μπερντι-

μουζαμέντοφ, διατηρεί άθικτο τον τρόπο κυβέρνησης του πρώην και την πίστη στις διαχές του βιβλίου, ενώ λέγεται ότι ετοιμάζει κι εκείνος ένα αντίστοιχο σύγγραμμα.

Ο Χάλονεν υφαινει τον ιστό της ιστορίας με επιμονή, εξηλώνοντας τους μετέχοντες στο παιχνίδι, κτηνηλότητας διευθυνόντες σύμβουλοι επιχειρήσεων, ταξιδεύοντας στις έδρες τους—Τουρκία, Γαλλία, Αμερική, Φινλανδία—και στο Τουρκμενιστάν. Σύμμαχός του ο απότομος, ευφροδής και αέναα γαμονελαστός αμερικανός δημοσιογράφος Κέβιν Φρέιζερ, φερέφωτο του σκηνοθέτη στην επικοινωνία του με μόνιτίζερ που κλίνουν το τηλέφωνο μετά την πρώτη όβση ερώτησης. Τα παραδείγματα είναι πολυάριθμα: Ο Τούρκος επιχειρηματίας Αχμέτ Τσαλίκ, υπουργός του Τουρκμενιστάν χωρίς να είναι πολίτης του και ο γάλλος μεγατόνος Μαρτέν Μπουίγκ έχουν καρπωθεί το μέγιστο από την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της χώρας και της «φιλικής» τους συνεργασίας με το δικτάτορα, που προϋποθέτει το γελίο διάβημα της μετάφρασης του Ρούναμα στη γλώσσα τους (ο δεύτερος, ιδιοκτήτης του καναλιού TF1, γύρισε μια εκπομπή για την υπερχή του Τουρκμενιστάν, η οποία προβλήθηκε μόνο εκεί και ποτέ στη Γαλλία, παρ'όλο που αυτό είχε συμφωνηθεί με τον Νιγιάζοφ). Είναι απογοητευτικό για τον Χάλονεν και τον Φρέιζερ—και για το θεατή τον ίδιο, μια και τον έχουν κάνει συνένοχο στο ευγενές κινήγι τους—το ότι δεν μπορούν να εισχωρήσουν στα έσω των επιχειρήσεων-μεγαθήρια, προστατευμένων από λακέδες δημοσίων σχέσεων. Στις ελάχιστες περιπτώσεις που κάποιοι μιλούν για τη σχέση της εταιρείας τους με το Τουρκμενιστάν και το Ρούναμα, οι αποκαλύψεις είναι αυτονόητες. Ο φινλανδός πρόεδρος της εταιρείας Ernst απολογείται αφότου έχει διακοπεί η συνεργασία του με το Τουρκμενιστάν, ενώ ένας τσέχος συνάδελφός του εκφωνεί τη ρήση «οι δουλειές είναι δουλειές και τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι ανθρώπινα δικαιώματα», αναγκωρίζοντας την παντελή έλλειψη συσχετισμού μεταξύ των δύο στον 21ο αιώνα. Σύμμαχος του σκηνοθέτη είναι κάποιοι ευθαρρείς εξόριστοι πολίτες του Τουρκμενιστάν, όπως ο Φορίντ

Τουρμαπατόλιν, ο οποίος έχει καταφύγει στη Βιέννη με το γιο του Ρουαλάν, δημιουργό αστριικών κινούμενων σχεδίων για την κατάσταση στο Τουρκμενιστάν, αυγγενών σε πνεύμα και αισθητική με το αμερικάνικο *South Park* και ταιριαστών στο ύφος του Χάλονεν, που ενίοτε ακροβατεί ανάμεσα στο φαϊδρό και το τραγικό. Μιλούν ανοιχτά και άφοβα, εκφράζοντας τελικά και την απογοήτευση του ίδιου του σκηνοθέτη, ελικρινή προς τον θεατή του, για τη διαιώνιση της κατάστασης στη χώρα τους.

Το εκπαιδευμένο μάτι του σκηνοθέτη συλλαμβάνει το τρομαχτικό κίτς του Τουρκμενιστάν σχεδόν με μπριό. Παϊδάκια ντυμένα χρωματιστά τραγουδούν, απευθυνόμενα στον Νιγιάζοφ, «θέλω να γίνω σαν κι εσένα όταν μεγαλώσω» και χρυσοποικίλα, μαρμάρινα τζαμά, χορηγημένα από πολυεθνικές, δεσπόζουν στην πρωτεύουσα του Ασκαμπάτ, λίγα χιλιόμετρα από τους ενδείς κατοίκους της ερήμου. Το τεράστιο άγαλμα του Ρούναμα υπερβαίνει και την πιο ανεπιτημένη φαντασία: βαρμένο με κραυγαλέα χρώματα, είναι προγραμματισμένο να ανοίγει έτσι ώστε να εμφανίζονται ολογράμματα εικόνων της πόλης και του δικτάτορα, ενώ ακούγεται η φωνή του ως άλλου Μεγάλου Αδελφού, να νουθετεί τους πολίτες του, τα «παϊδιά» του. Ο Χάλονεν «επιμειναι» στην κατά κανόνα ρεαλιστική προσέγγιση του θέματος του, στήνοντας αναπαραστάσεις τηλεοπτικών δελτίων—επί Νιγιάζοφ ο εκφρονητής ξεκινούσε ανακοινωνώντας ότι η γλώσσα του θα μαραβεί αν προβάλλει την πατρίδα ή τον αρχηγό—και γκρουπ ανάγωσης των «πιστών» του Ρούναμα. Στον ανυποψίαστο δυτικό θεατή, που απολαμβάνει τις καταφάνεις ελευθερίας του, οι εικόνες αυτές φαίνονται ταυτόχρονα διασεκαδαστικά φολλκλόρ και τρομαχτικά ξένες. Σ' έναν κόσμο κορεσμένο από την κυριαρχία των μίτια—γεγονός που ο Χάλονεν δεν μας αφήνει να ξεχάσουμε—οι εικόνες αυτές εκφράζουν τη φαντασμαγορική αποσθήση της ακύρωσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Τουρκμενιστάν. Χειρότερη απόκα είναι η ενδοτικότητα του δικού μας κόσμου—κόσμου τόσο ελεύθερου, τόσο πολιτισμένου—σ' αυτό τον σκοπό.

Holy Business

by Lilly Papagianni

Arto Halonen belongs to a particular kind of documentarian. He takes his viewer by the hand, transporting him to foreign lands and sharing his wonder at the unique absurdities of life, placing his shyly combative face in the front line. He travels all over the planet, looking not only for the greater social and cultural truths, but also for their small components, the human stories. In *Shadow of the Holy Book*, much like the whole of his work, the Finnish director is charged by his humanitarian concerns and armed with his keen sense of the absurd. He thus discovers and reveals an ideal subject in the collaboration between the totalitarian government of Turkmenistan – a country very rich in natural gas and oil – and various huge corporations with profits in the billion-dollar area.

His protagonist in this theater of the absurd is the megalomaniac dictator Saparmurat Niyazov, who died in 2006 after 21 years of total control over the country, and left behind a legacy that, in the world of fiction film (and especially after *Borat*) could have been a comedy, but is indeed a tragic reality – whose existence calls Halonen to a crusade of research and documentation. The dictator's ultimate weapon was the *Ruhnama*, «the Book of the Soul», a manual for living and behaving, of false history and autobiography, which Niyazov wrote in two installments and forced upon his people, taking away their rights to free speech, thought and action. The citizens of Turkmenistan, the majority of them Muslim, are obliged to keep the *Ruhnama* next to their Koran, unless they want to be imprisoned, tortured and often murdered: some do it out of fear and some do it sincerely, the product of extensive brainwashing. After Niyazov's death – and despite the hopes of the country's exiled citizens – his successor and crony, Gurbanguly Berdimuhammedov, maintains his methods of government and faith in the teachings of the *Ruhnama*, while rumor has it that he is preparing his own version of the book.

Halonen weaves the web of his story with per-

sistence, discovering the participants in the game, chasing after company executives, traveling to their companies' headquarters – Turkey, France, USA, Finland – and to Turkmenistan itself. His partner is Kevin Frazier, the undaunted, eloquent and always smiling American journalist who also functions as the director's mouthpiece in his communication with managers who hang up the phone after the first uncomfortable question. The examples are numerous: Turkish businessman Ahmet Çalik, who is a minister in Turkmenistan without being a citizen and French tycoon Martin Bouygues have profited the most from the exploitation of the country's natural resources and from their "friendly" working relationship with the dictator, which requires the ludicrous action of translating the *Ruhnama* to their own language (the latter, owner of the TF1 channel, has even shot a one-off TV program about the wonderfulness of Turkmenistan, broadcast only there and not in France, as was really the deal with Niyazov). It is quite disappointing for Halonen and Frazier – and for the viewer, who has been made a conspirator in their noble quest – that they cannot penetrate the interiors of the titanic corporations, protected by their public relations lackeys. In the few cases in which people will freely talk about the relations between their companies and the *Ruhnama*, their revelations are actually quite matter-of-course. The Finnish president of the Ensto company is apologetic after having broken his ties with Turkmenistan, while a Czech colleague of his states that "business is business and human rights are human rights", thus recognizing the complete absence of a correlation between the two in the 21st century. The director's allies are a few outspoken exiled Turkmeni citizens like Farid Turbatullin, who has taken shelter in Vienna along with his son Ruslan, the creator of satirical cartoons about the situation in his country, similar in spirit and aesthetics to the American *South Park* cartoons and compatible with Halonen's *modus operandi*,

often balancing between the droll and the tragic. They speak openly and fearlessly, ultimately expressing the disillusionment of Halonen himself – who shares it openly with the viewer – about the perpetuation of their country's current condition.

The director's trained eye captures the terrifying kitsch of Turkmenistan almost with gusto. Young children dressed colorfully sing, appealing to Niyazov, "I want to be like you when I grow up" and gold-encrusted, marble mosques sponsored by foreign corporations dominate the capital of Ashgabat, just a few kilometers away from the indigent inhabitants of the desert. The enormous statue of the *Ruhnama* outshines the fanciest of imaginations: painted in gaudy colors, it is programmed to open up and reveal holograms of the capital city and the dictator, while his voice is heard like that of Big Brother, admonishing his citizens, his "children". Halonen "interferes" in his by-and-large realistic approach of the subject by staging reenactments of newscasts – during which, in Niyazov's time, the newscaster commenced by announcing that his tongue would shrivel should he speak against the country or the leader – and reading groups of the *Ruhnama* "believers". To the unwitting western viewer, who relishes his obvious freedoms, these images seem entertainingly ethnic and terrifyingly foreign. In a world that is saturated by the dominance of the mass media – a fact which Halonen does not allow us to forget – these images represent the phantasmagoric apotheosis of the nullification of human rights in Turkmenistan. What's worse is the compliance of our world – so free, so civilized – toward this end.

Κάτι στο αίμα

Something in the Blood [Veren perintö]

Ο Βγιατεσλάβ Οπάριν, δημοσιογράφος που ζει στη Δημοκρατία της Καρελίας (τμήμα της Ρωσικής Ομοσπονδίας στα σύνορα με τη Φινλανδία), πιστεύει ότι έχει αναπτύξει μια μοναδική και στενή σχέση με τους λεγόμενους «χιονάνθρωπους». Εκτός των άλλων, πιστεύει ότι οι χιονάνθρωποι τον παρατηρούν όλη του τη ζωή κι ότι προσπαθούν με κάποιο τρόπο να τον προστατεύσουν. Η ταινία σκιαγραφεί τη σπάνια αυτή ένωση ανθρώπου και φύσης, τη διαφορετικότητά και το πώς αυτή μπορεί να είναι κάτι όμορφο, το οποίο —αν επιτρέψουμε στον εαυτό μας να το δεχτεί και να το εκτιμήσει— εμπλουτίζει την ομοιομορφία μας. Η ταινία θα προβληματίσει τον θεατή και είναι στο χέρι του να αποφασίσει αν αυτό που περιγράφεται είναι μια υπέροχη έκφραση τρέλας ή μια σπάνια και ευαίσθητη έκφραση αδελφούσης. Η ταινία, με θέμα έναν άντρα που πιστεύει ότι ζει δύο πραγματικότητες, παρέχει τα εργαλεία για το ξεκλείδωμα του ατομικού υποσυνείδητου και τα μέσα για ένα ταξίδι που μπορεί να μας πάει πολύ μακριά.

Vjatcheslav Oparin, a reporter living in Russian Karelia, believes that he lives in a close and unique relationship with so-called "snowmen". Among other things, he thinks that the snowmen have been observing him all his life and trying in some way to protect him. The film is a depiction of the rare unity of man and nature. It is also a portrayal of difference and how this can be expressed as beautiful and something which enriches our uniformity, if we only permit ourselves to accept and appreciate it. The thoughts provoked by the film leave the viewer to decide whether it describes a beautiful manifestation of insanity or a unique and sensitive expression of brotherhood. This film, about a man who believes he lives in two realities, provides the key to the individual subconscious and to a journey which can reach very far.

Σκηνοθεσία-Σενάριο-Μοντάζ/Direction-Screenplay-Editing: Arto Halonen **Φωτογραφία/Cinematography:** Timo Heinänen **Ήχος/Sound:** Robert Bogdanov **Μουσική/Music:** Petri Karttunen **Παραγωγός/Producer:** Arto Halonen **Παραγωγή/Production:** Art Films Production Ltd., Finland **Betacam SP Έγχρωμο/Color 28'** Φινλανδία/Finland 1994

Παγκόσμια εκμετάλλευση/World Sales
Art Films Production Ltd., Finland
T. +35 89 4159 3640 **F.** +35 89 4159 3690
info@artfilms.inet.fi
www.artfilmsproduction.com

Ο ονειρευτής και η φυλή των ονείρων

A Dreamer and the Dreamtribe [Unelmoija ja unikansa]

Οι Τεμιάρ Σενόι είναι ιθαγενής λαός της Μαλαισίας του οποίου ο πολιτισμός βασίζεται στα όνειρα. Ο ιδιαίτερα αρμονικός και μη βίαιος τρόπος διαβίωσής τους λέγεται ότι είναι άμεση απόρροια των καθοδηγούμενων απ' τα όνειρα συνηθειών τους. Μοναδική τους επιδίωξη είναι η αρμονία με τη φύση και τον συνάνθρωπο. Αλλά η φύση κινδυνεύει από μια μαζική επιχείρηση αποψίλωσης της ζούγκλας που έχει βάλει μπρος η μαλαισιανή κυβέρνηση, ενώ η φυλή απειλείται επίσης ευθέως από την ίδια κυβέρνηση, η οποία προσπαθεί να επιβάλει έναν σύγχρονο τρόπο ζωής που περιλαμβάνει την επίσημη θρησκεία του κράτους και εκπαιδευτικά προγράμματα. Το 1930, ο Κίλτον Στιούαρτ, αινιγματικός αμερικανός εξερευνητής, ψυχολόγος και λάτρης της περιπέτειας, επισκέφτηκε τη φυλή και ανέπτυξε την «τεχνική ονείρων Σινόι», η οποία στοχεύει στην προσωπική εξέλιξη μέσω του συνειδητού ελέγχου των ονείρων. Το ντοκιμαντέρ αφηγείται την ιστορία μιας μοναδικής φυλής, της οποίας ο αγώνας για επιβίωση είναι ταυτόχρονα αγώνας για την επιβίωση της παράδοσης των ονείρων.

The Temiar Senoi, an indigenous people of Malaysia, live in the realm of a unique dream culture. Their exceptionally harmonious and non-violent way of living has been claimed to be a direct result of their dream directed habits. Their sole aim is to exist in balance with nature and their fellow man. But nature is under threat by a massive rain forest logging operation masterminded by the Malaysian government. And the tribe itself is under another, direct threat by the same government, who are trying to institute modern customs among the tribes, including state religion and education programs. In the 1930s, Kilton Stewart, an enigmatic American explorer/psychologist/adventurer, visited the tribe and developed the "Senoi Dream Technique", which aims at personal development through conscious control of dream content. The documentary is a story about a unique tribe whose fight for existence is also a fight for a dream tradition.

Σκηνοθεσία-Σενάριο/Direction-Screenplay: Arto Halonen **Αφήγηση/Narration:** Peter Coyote
Φωτογραφία/Cinematography: Timo Heinänen
Μοντάζ/Editing: Juha Antti-Poika **Ήχος/Sound:** Jussi Olkinuora, Åke Andersson **Μουσική/Music:** Vesa Mäkinen **Παραγωγοί/Producers:** Jan Wellmann, Arto Halonen **Παραγωγή/Production:** Art Films Production Ltd. (Finland) **T.** +35 89 4159 3640 **F.** +35 89 4159 3690 info@artfilms.inet.fi
www.artfilmsproduction.com & Mandrake Productions Ltd. **Digital Beta Έγχρωμο/Color 52'**
Φινλανδία/Finland 1998

Παγκόσμια εκμετάλλευση/World Sales
American Fox Lorber Winstar Inc., USA

Κάρμαπα – οι δύο δρόμοι της θείας φύσης

Karmapa – Two Ways of Divinity [Karmapa – Jumaluuden kaksi tietä]

Ένα σπάνιο, βραβευμένο ντοκιμαντέρ για τον Κάρμαπα (πνευματική κεφαλή της παράδοσης Κάρμα Καγκιού του Θιβετιανού Βουδισμού) και το πώς η Κίνα τον χρησιμοποίησε ως εφαλτήριο για μια πολιτική καταπάτησης των θρησκευτικών δικαιωμάτων. Σ' ένα δεύτερο επίπεδο, η ταινία αφηγείται την ιστορία των δύο αντιπάλων υποψηφίων για τον τίτλο του Κάρμαπα και πώς αυτή προκάλεσε εσωτερική κρίση στο βουδιστικό θρήσκευμα, καθώς οι υποστηρικτές τους χωρίστηκαν σε διαφορετικά στρατόπεδα. Το ντοκιμαντέρ γυρίστηκε από το 1994 ως το 1998 στο Θιβέτ, την Κίνα και την Ινδία και σ' αυτό εμφανίζονται μεταξύ άλλων ο Δαλάι Λάμα και εκπρόσωποι της κινεζικής κυβέρνησης.

A unique, award-winning documentary on the Karmapa and how China used him as a springboard for its politics that has led to the violation of religious rights. On another level, the film tells the story of the existence of two rival candidates for the title of Karmapa and how the situation of two Karmapas provoked an internal crisis within the Buddhist denomination, as proponents split into different camps. The documentary was made between 1994 – 1998 in Tibet, China and India and features the Dalai Lama as well as representatives of the Chinese Government.

Βραβεία/Awards

Ανθρωπιστικό Βραβείο Ευρωπαϊκής Ένωσης /
European Union Humanitarian Award (ECHO) 1998
Καλύτερη Παραγωγή, Καλύτερο Μοντάζ /
Best Production, Best Editing – Gavá FF, Barcelona 1999
Φινλανδικό Κρατικό Βραβείο Ποιότητας /
Finnish State's Quality Production Award 1998

Σκηνοθεσία-Μοντάζ/Direction-Editing: Arto Halonen
Σενάριο/Screenplay: Arto Halonen, Viliam Poltikovic
Αφήγηση/Narration: Peter Coyote
Φωτογραφία/Cinematography: Timo Heinänen, Jari Pollari
Ήχος/Sound: Martti Turunen, Viliam Poltikovic, Arto Halonen
Μουσική/Music: Vesa Mäkinen
Παραγωγή/Producer: Arto Halonen
Παράγωγή/Production: Art Films Production Ltd., Finland
T. +35 89 4159 3640 F. +35 89 4159 3690
info@artfilms.inet.fi www.artfilmsproduction.com
35mm Εγχρωμο/Color 58' Φινλανδία/Finland 1998

Παγκόσμια εκμετάλλευση/World Sales

Media Luna Entertainment, Germany
T. +49 221 801 498-0
F. +49 221 801 498-21
info@medialuna-entertainment.de
www.medialuna-entertainment.de

Το караβάνι των αστεριών

Conquistadors Stars' Caravan [Taivasta vasten]

Η πόλη Ναρίν του Κιργιστάν ετοιμάζεται για την επέτειο των 1.000 χρόνων από τη γέννηση του εθνικού ήρωα Μανάς. Οι πολύπλοκες προετοιμασίες αναστατώνονται όταν μια ομάδα ισλαμιστών επαναστατών εισβάλλει στο Κιργιστάν. Η δουλειά και τα όνειρα των πρωταγωνιστών, των μηχανικών προβολής Ζαριμπέκ και Μουράτ, αποτελούν την επιτομή του παρόντος και του παρελθόντος του Κιργιστάν που αγωνίζεται να βγει από μια μεταβατική περίοδο. Μέσα από τα μάτια των πρωταγωνιστών, παρακολουθούμε μια ιστορία για τη δύναμη χειραγώγησης που ασκούν οι ταινίες σ' αυτόν τον γοητευτικό λαό που δέχεται επιρροές απ' το σοσιαλισμό, την οικονομία της αγοράς, την ισλαμική πίστη και το νομαδικό του πολιτισμό.

The Kyrgyz town of Naryn is preparing for the 1,000 year anniversary of the birth of Manas, their national hero. The complicated preparations are upset as a group of Islamic rebels invade Kyrgyzstan. The work and dreams of the protagonists, two projectionists named Zarylbek and Murat, epitomize Kyrgyzstan of the present and the past as it struggles through a period of transition. Through their eyes, we are told the story of the manipulative power that films exert on this colorful people who are influenced by socialism, the market economy, the Islamic faith and their nomadic culture.

Βραβεία/Awards

Φινλανδικό Κρατικό Βραβείο Ποιότητας /
Finnish State's Quality Production Award 2001

Παγκόσμια εκμετάλλευση/World Sales

American Fox Lorber Winstar Inc., USA

Σκηνοθεσία/Direction: Arto Halonen **Σενάριο/
Screenplay:** Arto Halonen, βασ. στην πρωτότυπη ιδέα
των/based on an original idea by Richard Manin, Carlo
Cresto-Dina **Φωτογραφία/Cinematography:** Pini
Hellstedt **Μοντάζ/Editing:** Olli Soinio **Ήχος/Sound:**
Jyrki Rahkonen, Jussi Olkinuora **Μουσική/Music:** Ed-
ward Vesala, Iro Haarla **Παραγωγός/Producer:** Kris-
tiina Pervilä **Παραγωγή/Production:** Millennium
Film Ltd., Finland T. +35 813 511 0100
F. +35 813 511 0111

kristiina.pervila@millenniumfilm.fi

www.millenniumfilm.fi

με την υποστήριξη του Προγράμματος MEDIA της ΕΕ/
with the support of the MEDIA Programme of the EU

35mm Έγχρωμο/Color 8'

Φινλανδία/Finland 2000

Ο άνθρωπος των βαρελιών

The Tank Man [Tynnyrimies]

Ο κουβανός Χεσούς Περόντο Τριγκέρο έχει μετατρέψει την περιστροφή των βαρελιών του πετρελαίου σε μορφή ακροβατικής τέχνης. Με τις επιδείξεις του, στηρίζει οικονομικά τον εαυτό του και την οικογένειά του. Η ταινία ακολουθεί το οδοιπορικό του Χεσούς στην Αβάνα από το πρωί ως το βράδυ. Το ταξίδι μοιάζει με προσκύνημα, καθώς ο συμπονετικός και ευαίσθητος Χεσούς σταματάει στο δρόμο για να κουβεντιάσει με πολλούς απόκληρους της κοινωνίας.

Cuban Jesús Perdomo Triguero has turned the spinning of petrol barrels into an acrobatic art form. Through his performances, Jesús supports himself and his family. The film follows Jesús's trek through Havana from morning until nightfall. The journey resembles a pilgrimage, as the compassionate and sensitive Jesús stops to talk with many outcasts of society.

Βραβεία/Awards

Βραβείο Καλύτερου Ντοκιμαντέρ /
Best Documentary Film – Magma Int. Short Film Festival, Italy 2004
Διπλώμα Τιμής της Κριτικής Επιτροπής /
Diploma of Honor of Jury – Krakow FF, Poland 2004
Βραβείο Επιτροπής "Coup de Coeur" /
Jury's "Coup de Coeur" – Festival Int. du Film Insulaire, France 2006

Παγκόσμια εκμετάλλευση/World Sales

Art Films Production Ltd., Finland
T. +35 89 4159 3640 F. +35 89 4159 3690
info@artfilms.inet.fi www.artfilmsproduction.com

Σκηνοθεσία-Σενάριο-Μοντάζ/Direction-Scenariography-Editing: Arto Halonen **Φωτογραφία/Cinematography:** Timo Heinänen **Ήχος/Sound:** Robert Bogdanov **Μουσική/Music:** Tuomas Kantelinen **Παραγωγός/Producer:** Arto Halonen **Παραγωγή/Production:** Art Films Production Ltd., Finland **Digital Beta Έγχρωμο/Color 17'** Φινλανδία/Finland 2004

Κατακτητές της Κούβας Conquistadors of Cuba [Kuuban valloittajat]

Ο Μαξιμιλιάνο προσπαθεί να κάνει το αυτοκίνητο του Τσε Γκεβέρα να ξαναδουλέψει, ενώ παράλληλα αντιμετωπίζει μια σοβαρή ασθένεια των ματιών. Μπορεί ένας ηλικιωμένος άντρας, στα όρια της τύφλωσης, να αναστήσει το πνεύμα του Τσε Γκεβέρα; Η ταινία κινείται ανάμεσα στα παλιά αμερικανικά αμάξια που διατρέχουν τους δρόμους της Κούβας, όμως στο επίκεντρό της βρίσκεται ένας άνθρωπος. Το πρόσωπο και η προσωπικότητα του Μαξιμιλιάνο συμβολίζουν τα προβλήματα της Κούβας: τα δύο πρόσωπα ενός συστήματος που κρατάει δεσμίους τους πολίτες του, ενώ ταυτόχρονα αντιμάχεται την παγκόσμια αυτοκρατορία των Αμερικανών. Η ταινία αφηγείται τη συγκινητική και διδακτική ιστορία κάποιων ανθρώπων και μιας κοινωνίας που βρίσκονται εγκλωβισμένοι ανάμεσα στις αντιθέμενες δυνάμεις της Ιστορίας. Τα αυτοκίνητα του Μπατίστα και του Τσε Γκεβέρα –σύμβολα των δυνάμεων του παρελθόντος και του παρόντος– περνάνε απ' τα χέρια του ταπεινού και συμπαθητικού Μαξιμιλιάνο, δίνοντας χρώμα και βάθος στη ροή της ιστορίας.

Maximiliano is trying to get Che Guevara's car to run again, at the same time as he struggles with a serious eye disease. Can an old man on the verge of blindness bring the spirit of Che Guevara back to life? The film moves among the old American cars that roll along Cuba's streets, but at the heart of the story is a human being. The personality and face of Maximiliano symbolize the problem of Cuba: a two-faced system that holds its citizens in a tight grip while bravely resisting the world empire created by the Americans. *Conquistadors of Cuba* presents a touching and instructive story of individuals and a society that are caught between history's opposing forces. The cars of Batista and Che Guevara – the symbols of the past and present powers – pass through the hands of the humble and likeable Maximiliano, coloring and deepening the flow of the story.

Σκηνοθεσία-Σενάριο/Direction-Screenplay: Arto Halonen **Φωτογραφία/Cinematography:** Jari Poltari **Μοντάζ/Editing:** Jukka Nykänen, Timo Peltola, Arto Halonen **Ήχος/Sound:** Heikki Innanen **Μουσική/Music:** Tuomas Kantelinen **Παραγωγός/Producer:** Arto Halonen **Παραγωγή/Production:** Art Films Production Ltd., Finland & Mandrake Productions www.kuubanvalloittajat.com **Συμπαργωγή/Co-production:** Dschoint Ventschr Filmproduktion Ltd. & SF DRS (Switzerland) & Elephant Films Ltd. (Finland), με την υποστήριξη του Προγράμματος MEDIA της ΕΕ/ with the support of the MEDIA Programme of the EU **35mm Έγχρωμο/Color 88'** Φιλανδία/Finland 2005

Παγκόσμια εκμετάλλευση/World Sales

Art Films Production Ltd., Finland
T. +35 89 4159 3640 F. +35 89 4159 3690
info@artfilms.inet.fi www.artfilmsproduction.com

Τα σκυλιά του Παβλόφ

Pavlov's Dogs [Pavlovin Koirat] (αγγλικά)

Στις μέρες μας ακόμα κι η φτώχεια αγοράζεται. Ένας ρώσος ψυχολόγος ονόματι Σεργκίι Κνιάτζεφ προσφέρει σε πλούσιους, οι οποίοι έχουν δοκιμάσει τα πάντα και αναζητούν κάτι καινούργιο, την εμπειρία να κάνουν για λίγο τους ζητιάνους. Αλλά αυτό δεν είναι το μοναδικό παιχνίδι που έχει επινοήσει ο Κνιάτζεφ. Ειδικεύεται στο παιχνίδι ρόλων και στην πνευματική χειραγώγηση, ξεκινώντας με ζωα και μικρές ομάδες ανθρώπων και φτάνοντας στο μαζικό έλεγχο 7.000 ατόμων. Η ταινία πραγματεύεται ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον φαινόμενο της εποχής μας: όταν μια τίποτε δεν είναι αρκετό, οι άνθρωποι προσπαθούν να ζήσουν βασικές αλλά και ακραίες εμπειρίες αγοράζοντας τις. Κι αν ξέρεις από ψυχολογία, μπορείς να οδηγήσεις τους ανθρώπους όπου θέλεις εσύ - σαν να ήταν σκυλιά του Παβλόφ...

These days, even poverty can be bought. A Russian psychologist, Sergei Knyatzev, provides the experience of being a beggar to wealthy people who have tried everything and are looking for something new. But this is only one of the games that this psychologist has developed. He specializes in role-playing and mental manipulation, starting with animals and small groups of people and climaxing with his mass control of 7,000 individuals. The film speaks in an interesting manner of our time: when nothing is enough, people try to acquire both basic and extreme experiences by buying them. And when you know about psychology, you can lead people anywhere; just like Pavlov's dogs...

Σκηνοθεσία-Σενάριο/Direction-Screenplay: Arto Halonen **Φωτογραφία/ Cinematography:** Vladimir Bashta, Arto Halonen, Dmitri Avrorin, Igor Tsemysov **Μοντάζ/Editing:** Sanna Liinamaa **Ήχος/Sound:** Dmitri Zimin **Μουσική/Music:** Tapani Rinne **Παραγωγός/Producer:** Arto Halonen **Παραγωγή/Production:** Art Films Production Ltd., Finland **35mm Έγχρωμο/Color 70'** Φινλανδία/Finland 2005

Βραβεία/Awards

Τιμητικό Βραβείο / Honor Award – Fox Days Festival 2006

Παγκόσμια Εκμετάλλευση / World Sales

Art Films Production Ltd., Finland

T. +358 9 4159 3640

F. +358 9 4159 3690

info@artfilms.inet.fi

www.artfilmsproduction.com

Η σκιά του ιερού βιβλίου Shadow of the Holy Book [Pyhän kirjan varjo]

Γιατί κάποιες από τις μεγαλύτερες διεθνείς εταιρείες του κόσμου μεταφράζουν στη γλώσσα τους το *Ρούναμα*, ένα ανόητο βιβλίο προπαγάνδας της κυβέρνησης του Τουρκμενιστάν; Η ταινία αποκαλύπτει την ανηθικότητα των διεθνών εταιρειών που συναλλάσσονται με τη δικτατορία του πλούσιου σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο Τουρκμενιστάν, βοηθώντας έτσι αυτό το κράτος να καλύψει την καταπίεση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ελευθερίας του λόγου – στο όνομα του κέρδους και της απληστίας των εταιρειών.

Why are some of the world's biggest international companies translating the *Ruhnama*, an absurd government propaganda book from Turkmenistan, into their own languages? The film exposes the immorality of international companies doing business with the dictatorship of oil-and-gas-rich Turkmenistan, thus helping to cover up its human rights and free speech abuses – all in the name of profit and corporate greed.

Σκηνοθεσία/Direction: Arto Halonen **Σενάριο/Screenplay:** Arto Halonen, Kevin Frazier **Φωτογραφία/Cinematography:** Hannu Vitikainen, Arto Halonen **Μοντάζ/Editing:** Samu Heikkilä **Ήχος/Sound:** Martti Turunen, Samu Heikkilä **Μουσική/Music:** Timo Peltola **Παραγωγός/Producer:** Arto Halonen **Παραγωγή/Production:** Art Films Production Ltd., Finland **T.** +35 89 4159 3640 **F.** +35 89 4159 3690 info@artfilms.inet.fi www.artfilmsproduction.com www.shadowofthehollybook.com

Συμπαράγωγή/Co-production: Dschoint Ventschr Filmproduktion (Switzerland) & Kamoli Films (Denmark), με την υποστήριξη του Προγράμματος MEDIA της ΕΕ/with the support of the MEDIA Programme of the EU **35mm Έγχρωμο/Color 90'** Φιλανδία/Finland 2007

Παγκόσμια εκμετάλλευση/World Sales
Films Transit International Inc., Canada
Jan Rofekamp
T. +1 514 844 3358
F. +1 514 844 7298
info@filmstransit.com
www.filmstransit.com

Άρτο Χάλονεν / Arto Halonen

Ο Άρτο Χάλονεν —γεννημένος το 1964— διακρίθηκε κυρίως ως σκηνοθέτης ταινιών ντοκιμαντέρ, αλλά έχει γράψει και σκηνοθετήσει ταινίες μυθολογίας και κινουμένων σχεδίων. Η ταινία που τον ανέδειξε στο ξεκίνημά του, το 1992, ήταν ένα ντοκιμαντέρ με στοιχεία μυθολογίας με τίτλο *Δίπλα στο ρινγκ*, το οποίο κέρδισε το 1993 το πρώτο βραβείο στο International Golden Shot της Σλοβενίας και το Βραβείο Ποιότητας του Φινλανδικού Κράτους. Η κωμωδία *Η ευτυχημένη μέρα του γάμου*, που σκηνοθέτησε το 1993 για την τηλεόραση, ήταν τρίτη σε ακροατικότητα στο YLE, το κρατικό κανάλι της Φινλανδίας. Η επόμενη ταινία μυθολογίας του, το *Σπιτ*, παραγωγή του YLE, έλαβε διθυραμβικές κριτικές.

Στη σειρά ντοκιμαντέρ του με θεματικές προερχόμενες από χώρες της Ασίας περιλαμβάνονται τα διεθνώς αναγνωρισμένα *Το καρβάνι των αστεριών* (2000), γυρισμένο στο Κιργιστάν, το *Κάρμαπα — Οι δύο δρόμοι της θεάς φύσης* (1998), που γυρίστηκε στο Θιβέτ, την Ινδία και την Κίνα και το οποίο κέρδισε το Ανθρωπιστικό Βραβείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το *Κάρμαπα — Ένα ταξίδι στη σκεπή του κό-*

σμου, καθώς και ο *Ονειρευτής και η φιλή των ονείρων* (1998), που μας μεταφέρει στα τροπικά δάση της Μαλαισίας.

Μια σειρά ντοκιμαντέρ με θέμα την Κούβα ξεκίνησε με τον *Άνθρωπο των βαρελιών* (2004), το οποίο κέρδισε το βραβείο καλύτερου ντοκιμαντέρ στο Φεστιβάλ Μικρού Μήκους Ταινιών Μάγκμα της Σικελίας και έλαβε διακρίσεις από τα φεστιβάλ της Κρακόβιας και του Κρούα. Το *Κατακτητές της Κούβας*, σε σκηνοθεσία και παραγωγή του Χάλονεν, προβλήθηκε στις κινηματογραφικές αίθουσες της Φινλανδίας το 2005. Η σειρά έκλεισε με τις ταινίες *Θράλος* (2005) και *Αντιπαραθέσεις στην Κούβα* (2007).

Η ταινία του *Το σκυλιά του Παβλόφ* έκανε παγκόσμια πρεμιέρα στο διαγωνισμό Joris Ivens, στο Διεθνές Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ του Άμστερνταμ, και στη συνέχεια προβλήθηκε στις αίθουσες σε Φινλανδία και Σουηδία το 2006. Η ταινία βραβεύτηκε στη Φινλανδία, ενώ, το 2007, προβλήθηκε στο Δεκαπενθήμερο Ντοκιμαντέρ του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης της Νέας Υόρκης.

Οι ταινίες του Χάλονεν έχουν προβληθεί στον κι-

νηματογράφο, στην τηλεόραση, σε φεστιβάλ και σε σεμινάρια σ' ολόκληρο τον κόσμο. Ο Άρτο Χάλονεν είναι ιδρυτής του Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ του Ελοίνκι DocPoint, του οποίου διετέλεσε διευθυντής και καλλιτεχνικός διευθυντής από το 2001 έως το 2004. Διετέλεσε επίσης πρόεδρος και μέλος του Δ.Σ. της Φινλανδικής Ένωσης Ντοκιμαντέρ, καθώς και μέλος του Δ.Σ. του φορέα διανομής ταινιών Suomi Elokuvalinkontakti. Την περίοδο 1989-1993, ο Χάλονεν έζησε και εργάστηκε στη Βόρεια Καρέλια.

Υπήρξε παραγωγός των ταινιών *Pontikkapitaja* (2005) σε σκηνοθεσία Jarmo Jääskeläinen και Auli Koponen, *Turakkatytöt* (2006) της Tarja Mattila, που βραβεύτηκε στα φεστιβάλ της Λιψίας, του Λίμπεκ και του Τάμπερε, και *Yhden tähden hotellin* του Ari Matikainen, που προβλήθηκε στις αίθουσες στη Φινλανδία το 2007.

Το 2005, ο Άρτο Χάλονεν έλαβε το Φινλανδικό Βραβείο, ως ένδειξη αναγνώρισης, από μέρους του Υπουργείου Πολιτισμού και του Φινλανδικού Κράτους, της σημαντικής καλλιτεχνικής του σταδιοδρομίας. Είναι η πρώτη φορά που το βραβείο αυτό απονέμεται σε σκηνοθέτη ντοκιμαντέρ.

Arto Halonen, born in 1964, has concentrated mainly on documentary film production, but has also written and directed fiction films and animated films. His breakthrough film was the fictionalized documentary *Ringside* (1992), which won the main prize at the Slovenian International Golden Shot and the Finnish State's Quality Production Award 1993. *The Happy Wedding Day*, a TV feature comedy, was the third most watched film on YLE, the Finnish Broadcasting Company, in 1993. His next fiction film was the critically acclaimed *Home*, produced for YLE in 1995.

Stars' Caravan (2000), shot in Kyrgyzstan, ended the award winning series of Halonen's Asia documentaries. The series included *Karmapa — Two Ways of Divinity*, which was set in Tibet, India and China, and won the Humanitarian Award of the European Union, *Karmapa — A Voyage on the Roof of the World* and *A Dreamer and the Dreamtribe*, set in the Malaysian rain forest.

A series of four films set in Cuba began with *The Tank Man* (2004), which was named best doc-

umentary film at the Magma International Short Film Festival in Sicily. It was also presented with a Diploma of Honor by the juries of the Krakow and Croix film festivals. *Conquistadors of Cuba*, directed and produced by Arto Halonen, received cinema distribution in Finland in 2005. The series on "Cuban" films was rounded off with *The Legend* (2005), and *Confrontations in Cuba* (2007).

Pavlov's Dogs had its world premiere at the Joris Ivens Competition at the International Documentary Film Festival Amsterdam (IDFA). The film received cinema distribution in Finland and Sweden in 2006. *Pavlov's Dogs* won the Honor Award at the FoxDays Festival 2006 (a festival for Finnish short and documentary films). In 2007, the film screened at the Documentary Fortnight at the Museum of Modern Art (MoMA) in New York.

Halonen's films have screened widely in cinemas, on TV, at film festivals and seminars in different parts of the world. Arto Halonen is the founder of the DocPoint — Helsinki Documentary Film Festival. From 2001 to 2004 he was the festival direc-

tor and artistic director of DocPoint. Between 2000-2003 he was also the chairman and a member of the board of the Finnish Documentary Guild. He was a member of the board of the Finnish Film Contact from 2001 until 2006. Halonen worked as a regional artist of film and video arts in Northern Karelia between 1989-1993.

Arto Halonen has also produced films. The film *Moonshine Village* (directed by Jarmo Jääskeläinen and Auli Koponen) was completed in autumn 2005. In spring 2006, Halonen produced *The Tobacco Girls* (directed by Tarja Mattila), which won international prizes at Leipzig, Lübeck, and Tampere. Another film produced by Halonen, *Lone Star Hotel* (directed by Ari Matikainen), received cinema distribution in Finland in 2007.

Arto Halonen was awarded the Finland prize in 2005. The Prize is given in recognition of a notable artistic career and is a major acknowledgement and commendation by the Minister of Culture and the State. It was the first time that the award was granted to a documentary film director.

Επιλεκτική Φιλμογραφία/Selected Filmography

- 1988 Aaro livari Aukusti, Maanviljelijän poika/Aaro livari Aukusti, Farmer's Son/
Άροο Ιιβάρι Αουκούστι, ο γιος του αγρότη
- 1989 Pitka matkä/The Long Trip/Το μεγάλο ταξίδι (μμ/short)
- 1990 Valo varjon taka/The Light behind the Shade/Το φως πίσω απ' τη σκιά
- 1992 Ringside/Δίπλα στο ρινγκ
- 1994 Veren perintö/Something in the Blood/Κάτι στο αίμα (μμ/short)
- 1998 Unelmoija ja unikansa/A Dreamer and the Dreamtribe/
Ο ονειρευτής και η φυλή των ονείρων
- 1998 Karmapa – Jumaluiden kaksi tietä/Karmapa – Two Ways of Divinity/
Κάρμαπα – οι δύο δρόμοι της θείας φύσης
- 1998 Karmapa – Matka mailman katolla/Karmapa – A Voyage on the Roof of the World/
Κάρμαπα – ένα ταξίδι στη σκεπή του κόσμου
- 2000 Taivasta vasten/Stars' Caravan/Το караβάνι των αστεριών
- 2004 Tynnyrimies/The Tank Man/Ο άνθρωπος των βαρελιών (μμ/short)
- 2005 Kuuban valloittajat/Conquistadors of Cuba/Κατακτητές της Κούβας
- 2005 Legenda/The Legend/Ο θρύλος (μμ/short)
- 2005 Pavlovin koirat/Pavlov's Dogs/Τα σκυλιά του Παβλόφ
- 2007 Kohtaamisia Kuubassa/Confrontations in Cuba/Αντιπαραθέσεις στην Κούβα (μμ/short)
- 2007 Pyhän kirjan varjo/Shadow of the Holy Book/Η σκιά του ιερού βιβλίου

7-16 ΜΑΡΤΙΟΥ / 7-16 MARCH 2008

10ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
10th THESSALONIKI DOCUMENTARY FESTIVAL

ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
THESSALONIKI INTERNATIONAL FILM FESTIVAL

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑ

